

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

METODIKA

RODIČOVSKÉ KOMPETENCIE

Metodika pre výpočet výživného rodičov k deťom tzv. tabuľkové výživné

Táto metodika je súhrnom odporučených východísk pre stanovenie výšky výživného za účelom zjednotenia praxe súdov v otázkach výživného rodičov k deťom

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK.....	4
ÚVOD.....	5
1 ZÁKLADNÉ TÉZY A VÝCHODISKÁ METODIKY.....	7
2 VYŽIVOVACIA POVINNOSŤ RODIČOV K DEŤOM A VÝŽIVNÉ.....	8
2.1 PRÁVNA ÚPRAVA VYŽIVOVACEJ POVINNOSTI RODIČOV K DEŤOM.....	8
2.2 SPÔSOBY URČENIA VÝŽIVNÉHO RODIČOV K DEŤOM.....	10
2.3 OBJEKTIVIZÁCIA VÝŽIVNÉHO.....	11
3 URČENIE VÝŠKY VÝŽIVNÉHO RODIČOV K DEŤOM.....	13
3.1 ODÔVODNENÉ POTREBY DIEŤAŤA A PRÁVO DIEŤAŤA PODIEĽAŤ SA NA ŽIVOTNEJ ÚROVNI RODIČOV.....	13
3.2 SCHOPNOSTI, MOŽNOSTI A MAJETKOVÉ POMERY RODIČOV.....	18
3.2.1 Zisťované príjmy.....	18
3.2.1.1 Príjmy rodičov a prídavok na dieťa.....	20
3.2.1.2 Príjmy rodičov a daňový bonus.....	23
3.2.2 Bezdôvodné vzdanie sa príjmu a neprimerané majetkové riziká.....	24
3.2.3 Potencialita príjmov.....	25
3.2.4 Pasivita rodičov – podnikateľov.....	28
3.2.5 Zisťované výdavky rodičov.....	30
3.3 ZAPOČÍTAVANIE OSOBNEJ STAROSTLIVOSTI O DIEŤA DO VÝŠKY VÝŽIVNÉHO.....	31
4 VYBRANÉ APLIKAČNÉ PROBLÉMY VO VZŤAHU K VYŽIVOVACEJ POVINNOSTI RODIČOV K DEŤOM.....	35
4.1 TRVANIE VYŽIVOVACEJ POVINNOSTI RODIČOV K DEŤOM.....	35
4.2 MINIMÁLNE VÝŽIVNÉ.....	39
4.3 VÝPOČET DLŽNÉHO VÝŽIVNÉHO A ZROČNOSŤ VÝŽIVNÉHO.....	41
4.4 ÚROKY Z OMEŠKANIA ZA NEZAPLATENÚ SUMU VÝŽIVNÉHO.....	43
4.5 ELASTICITA VÝŽIVNÉHO DETÍ.....	44
4.6 PLNOLETÉ ZDRAVOTNE ŤAŽKO POSTIHNUTÉ DIEŤA POBERAJÚCE INVALIDNÝ DÔCHODOK.....	45
4.7 DISPOZIČNÝ PRINCÍP A PRINCÍP OFICIALITY PRI ROZHODOVANÍ SÚDU O NÁVRHU.....	48
5 METODIKA VÝPOČTU VÝŽIVNÉHO V SLOVENSKEJ REPUBLIKE.....	49
5.1 POSTUP PRE VYUŽITIE TABUĽKY.....	49
5.2 LIMITY VYUŽITIA METODIKY.....	53
5.3 PREHĽAD Z ROZHODOVACEJ ČINNOSTI ODVOLACÍCH SÚDOV VO VECIACH VÝŽIVNÉHO.....	53
5.4 PRÍKLADY VÝPOČTU VÝŽIVNÉHO PODĽA TABUĽKY.....	56

6 KOMPARÁCIA	60
6.1 NEMECKO – TZV. DÜSSELDORFSKÉ TABUĽKY	60
6.2 RAKÚSKO	62
6.3 ŠVAJČIARSKO	63
6.4 ČESKÁ REPUBLIKA	64
ZÁVER	66

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

Ústava SR	zákon č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov; Ústava Slovenskej republiky
DPD	zákon č. 104/1991 Zb. v znení neskorších predpisov; Dohovor o právach dieťaťa
OZ, Občiansky zákonník	zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov, Občiansky zákonník
ZR, Zákon o rodine	zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov
CMP	zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov
CSP	zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov
Zákon o dani z príjmov	zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov
Zákon o účtovníctve	zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (nemecký občiansky zákonník)
R	rozhodnutie uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky
Ústavný súd SR, ÚS SR	Ústavný súd Slovenskej republiky
Ústavný súd ČR, ÚS ČR	Ústavný súd Českej republiky
NS SR	Najvyšší súd Slovenskej republiky
NS ČR	Najvyšší súd Českej republiky
OS	Okresný súd
MS	Mestský súd
KS	Krajský súd
sp. zn.	spisová značka
Zb.	Zbierka zákonov
Z. z.	Zbierka zákonov Slovenskej republiky
EÚ	Európska únia
SR	Slovenská republika
ČR	Česká republika
písm.	písmeno
zák. č.	zákon číslo
čl.	článok
napr.	napríklad
SOS	striedavá osobná starostlivosť

ÚVOD

V rámci projektu *Implementácia opatrení na podporu reformy štruktúry a optimalizácie procesov v rodinnoprávnej agende* (ďalej len „Projekt“) bola vytvorená pracovná skupina, ktorej zadaním bola príprava materiálu, metodiky, s cieľom prispieť k zjednotenej aplikačnej praxi súdov a ktorá stanoví základné východiská a spôsob výpočtu výživného na dieťa, tzv. tabuľkové výživné.

Pracovná skupina bola zložená z odborníkov na rodinné právo, a to zo sudcov rozhodujúcich v poručenskej agende, zástupcov Asociácie rodinných sudcov, odborníkov z akademickej obce, Generálnej prokuratúry SR, Úradu komisára pre deti, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstva spravodlivosti SR.

Na základe vstupných informácií a komparácie so zahraničnými právnymi úpravami odporučila pracovná skupina využiť český model – tento vychádza z rakúskeho vzoru a výsledkom je táto metodika. Stanovenie odporúčanej výšky výživného na dieťa je jedným z výstupov Projektu, Rozhodovanie o výživnom a najmä skúmanie pomerov povinného rodiča¹ nie je mechanické a súdu umožňuje odchyliť sa od povinným rodičom preukazovaných skutočností, prípadne ich nezohľadniť.²

Úlohou pracovnej skupiny bolo pripraviť metodiku pre výpočet výživného rodičov k deťom tzv. tabuľkové výživné a následne prispieť k zjednoteniu praxe okresných a krajských súdov pri určovaní výšky výživného na maloleté dieťa. Tento zámer reaguje na súčasnú situáciu rozdielnej aplikačnej praxe v rámci celej Slovenskej republiky. Pri príprave metodiky vychádzala pracovná skupina zo skutočnosti, že pri určovaní výšky výživného ide najmä o hodnotenie skutkového stavu konkrétneho prípadu, nie právne posúdenie veci a preto pre zjednotenie rozhodovacej činnosti súdov je metodika významnou pomôckou pre rozhodovanie sudcov rodinnoprávnej agendy.

METODIKA má pre rozhodovanie sudcov nezáväzný, odporúčajúci charakter.

Jedným z problémov efektivity slovenského súdnictva, ktorý bol identifikovaný pri tvorbe tejto metodiky, sú rozdiely v rozhodovacej činnosti medzi jednotlivými súdmi.

Kritériom pri rozhodovaní pre vypracovanie a prijatie tejto metodiky bol aj vysoký počet konaní vo veciach určenia výživného pre maloleté dieťa.

V rámci vybavovania P agendy – starostlivosť o maloletých – súdy SR rozhodovali o nárokoch maloletých a s tým súvisiacich právnych vzťahoch, zahrnutých do skupín, kde jednou zo skupín tvoria konania o výživnom. Prehľad štatistických dát vo veciach starostlivosti o maloletých analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR, každoročne zverejňovaného na stránke

¹ BÁNOS R., KOŠÚTOVÁ M.: *Zákon o rodine. Veľký komentár*. 2. Aktualizované vydanie. Žilina: EUROKÓDEX, s. r. o., s. 224

² Uznesenie Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 429/2013 zo dňa 10. 09. 2013.

ministerstva poskytlo prehľad o počte vecí/nápadu, v ktorých súdy rozhodovali o výživnom pre maloleté deti. Každoročný nápad za roky 2018 – 2022 je priemerne len vo veciach určenia výživného v počte 14 090 prípadov.

Cieľom metodiky je stanoviť objektívne kritériá založené na relevantných ukazovateľoch, vytvoriť základ pre transparentný výpočet výšky výživného a zabezpečiť tak maximálnu možnú mieru oprávnenosti výpočtu a rovnakým prístupom určiť optimálne výživné pre dieťa, aby sa zároveň zefektívnila rozhodovacia činnosť súdov a aby sa účastníkom konania zabezpečil rovnaký prístup k spravodlivosti.

1 ZÁKLADNÉ TÉZY A VÝCHODISKÁ METODIKY

- Vyživovacia povinnosť je vyjadrením ekonomickej funkcie rodiny, ktorej účelom je zabezpečiť pre svojich členov uspokojovanie materiálnych potrieb, a je prejavom zásady solidarity, ktorou sú rodinnoprávne vzťahy ovládané.
- Vznik a existencia vyživovacej povinnosti rodičov voči deťom sa nedá vylúčiť ani obmedziť a dohody, ktoré by boli v rozpore s týmito kogentnými ustanoveniami by boli ako odporujúce zákonu absolútne neplatné.
- Vyživovaciu povinnosť plnia rodičia dobrovoľne, súd autoritatívne rozhoduje iba v prípade, ak povinné subjekty túto povinnosť porušujú.
- Povinnosť vyživovať a aj právo na výživné sú neprevoditeľné a nescudziteľné.
- Súdny pri určovaní výšky výživného vychádzajú zo zákonných kritérií pre jej určenie, ktorými sú najmä odôvodnené potreby oprávneného, schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného. Dieťa má právo podieľať sa na životnej úrovni rodičov.
- Určenie výšky výživného v každom jednom prípade individuálne, avšak tak, aby bola naplnená požiadavka zásadnej predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.
- Predvídateľnosť súdnych rozhodnutí ohľadom výšky výživného povedie k tomu, že povinné osoby, t. j. rodičia dieťaťa skôr dospejú k dohode o výške výživného, následkom čoho dochádza k skráteniu súdnych konaní.
- Cieľom metodologickej príručky je odstránenie disproporcií v rámci rozhodovacej praxe týkajúcej sa určovania výšky výživného.
- Základom pre určenie výšky výživného je správne zistenie čistého príjmu rodičov. Súd pri zisťovaní čistého príjmu rodičov aplikuje vyšetrovaciu zásadu.
- Výška výživného sa odvíja od čistého príjmu povinného rodiča a je určená percentom z jeho čistého príjmu v závislosti od životnej etapy, v ktorej sa dieťa nachádza, a od celkového počtu vyživovacích povinností.
- Vyživovacia povinnosť rodičov k dieťaťu trvá do momentu, kým dieťa nie je schopné samé sa živiť. Dieťa nadobúda schopnosť samé sa živiť, ak je schopné samostatne, z vlastných zdrojov uspokojovať všetky relevantné životné náklady. Tento stav musí byť trvalý, príjem náhodného charakteru nemožno považovať za nadobudnutie schopnosti dieťaťa samostatne sa živiť.

2 VYŽIVOVACIA POVINNOSŤ RODIČOV K DEŤOM A VÝŽIVNÉ

Vyživovacia povinnosť je vyjadrením ekonomickej funkcie rodiny, ktorej účelom je zabezpečovať uspokojovanie materiálnych potrieb pre svojich členov, a to vzájomnou pomocou podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov³ a je prejavom zásady solidarity, ktorou sú rodinnoprávne vzťahy ovládané, a ktorá je zakotvená v článku 4 Zákona o rodine nasledovne: „Všetci členovia rodiny majú povinnosť vzájomne si pomáhať a podľa svojich schopností a možností zabezpečovať zvyšovanie hmotnej a kultúrnej úrovne rodiny.“

Vyživovaciu povinnosť rodičov k dieťaťu možno považovať za najdôležitejšiu z vyživovacích povinností, ktoré upravuje Zákon o rodine. Vyplýva to nielen zo zaradenia tejto vyživovacej povinnosti ako prvej v poradí v Zákone o rodine, ale aj zo špecifického postavenia maloletého dieťaťa v právnom vzťahu rodič – dieťa, kedy práve dieťa možno považovať za slabší subjekt tohto právneho vzťahu, keďže nie je schopné samé si zabezpečiť prostriedky na svoju výživu a zabezpečenie svojich potrieb. Povinným subjektom je matka a otec dieťaťa, oprávneným subjektom je dieťa, ktoré nie je schopné samé sa živiť.

Vyživovaciu povinnosť možno plniť rôznymi formami, platenie výživného je len jednou z týchto foriem. Ako vyplýva z ustanovenia § 62 ods. 4 Zákona o rodine, vyživovaciu povinnosť možno plniť aj formou osobnej starostlivosti o dieťa, ak rodičia spolu žijú, tak sa prihliada aj na starostlivosť rodičov o domácnosť. Vyživovaciu povinnosť možno plniť aj poskytnutím naturálnych plnení (bývanie, ošatenie, strava a pod.). Zákon o rodine pojem „výživné“ nedefinuje. **Výživné sa chápe ako plnenie si vyživovacej povinnosti poskytnutím peňažného plnenia, ktoré slúži na uspokojovanie potrieb oprávnenej osoby v rozsahu prezumovanom Zákonom o rodine.**

Metodická príručka ďalej pracuje s pojmom výživné ako s peňažným plnením a jednou z foriem plnenia vyživovacej povinnosti.

2.1 Právna úprava vyživovacej povinnosti rodičov k deťom

Základným právnym predpisom, ktorý upravuje vyživovaciu povinnosť rodičov k dieťaťu je Zákon o rodine. Základ vyživovacej povinnosti rodičov k maloletému dieťaťu je zakotvený v rámci demonštratívneho výpočtu zložiek rodičovských práv a povinností v § 28 ods. 1 písm. a) Zákona o rodine: „Súčasťou rodičovských práv a povinností sú najmä sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývin maloletého dieťaťa.“ Na toto ustanovenie nadväzuje ustanovenie § 62 ods. 1 ZR, ktoré normuje, že: „Plnenie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom

³ PAVELKOVÁ, B.: *Zákon o rodine: komentár.*, 1. vydanie. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 374.

je ich zákonná povinnosť, ktorá trvá do času, kým deti nie sú schopné samé sa živiť." Vyživovacia povinnosť rodičov k deťom sa ďalej spravuje ustanoveniami § 62-65 a § 75-81 Zákona o rodine. Ustanovenia Ústavy SR⁴ týkajúce sa výživného nachádzame v článku 41:

- a) ods. 1 druhá a tretia veta uvádzajú: *Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.*
- b) ods. 3 uvádza: *Deti narodené v manželstve i mimo neho majú rovnaké práva.*
- c) ods. 4 prvá veta uvádza: *Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť.*

Relevantné ustanovenia nachádzame aj v Dohovore o právach dieťaťa (ďalej aj ako „DPD“), najmä v čl. 27:

- a) ods. 1: *Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj.*
- b) ods. 2: *Rodič(ia) alebo iné osoby, ktoré sa o dieťa starajú, nesú v rámci svojich schopností a finančných možností základnú zodpovednosť za zabezpečenie životných podmienok nevyhnutných pre rozvoj dieťaťa.*

Základným právnym predpisom v oblasti procesného práva je Civilný mimosporový poriadok, ktorý v § 111 a nasledujúcich upravuje konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, v rámci ktorých súd rozhoduje aj o výžive maloletého, a v § 154-157 upravuje konanie vo veciach výživného plnoletých osôb. Na tieto konania sa subsidiárne použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku v súlade s ustanoveniami § 2 CMP.

Zákon o rodine predpokladá, že rodičia si vyživovaciu povinnosť plnia dobrovoľne, a preto nie je potrebné vyživovaciu povinnosť určovať autoritatívne, súdnym rozhodnutím. Obligatórne je výška výživného určovaná súdnym rozhodnutím v prípade rozvodu manželstva, ak z manželstva pochádzajú maloleté deti (§ 24 ods. 1 Zákona o rodine).

Autoritatívne rozhodnutie súdu je však možné nahradiť dohodou rodičov v zmysle § 25 ods. 4 Zákona o rodine, ktorú však preskúmava súd za účelom zistenia, či takáto dohoda spĺňa zákonné požiadavky na určenie výšky výživného, a či je v najlepšom záujme maloletého dieťaťa. Dohoda musí byť schválená súdom, inak je nevykonateľná. V prípade plnoletých detí súd v konaní o rozvod manželstva výživné neurčuje, v tomto prípade sa uplatňuje dispozičný princíp, určenie vyživovacej povinnosti je viazané na návrh oprávneného, t. j. plnoletého dieťaťa. V ostatných prípadoch súd určí vyživovaciu povinnosť len vtedy, ak je plnenie vyživovacej povinnosti narušené, teda ak jeden z rodičov vyživovaciu povinnosť neplní dobrovoľne, a to bez ohľadu na to, či rodičia žijú alebo nežijú v manželstve. V prípade dobrovoľného plnenia vyživovacej povinnosti dôvod pre ingerenciu štátu v podobe autoritatívneho rozhodnutia súdu nie je daný.

⁴ Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

2.2 Spôsoby určenia výživného rodičov k deťom

Súčasná právna úprava vychádza pri určovaní výšky výživného rodičov k deťom, ale aj ostatných vyživovacích povinnosti, z metódy otvorenej právnej normy, resp. metódy voľného hodnotenia dôkazov súdom⁵, kedy výšku vyživovacej povinnosti určí súd výlučne s ohľadom na zákonné kritéria pre jej určenie. Tieto kritéria možno rozdeliť na všeobecné - aplikovateľné pre všetky prípady vyživovacej povinnosti, zakotvené v § 75 ods. 1 prvej vete Zákona o rodine, a sú nimi odôvodnené potreby oprávneného, schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného, osobitné - aplikovateľné len v prípade vyživovacej povinnosti rodičov k deťom. Takýmto osobitným kritériom je právo dieťaťa podieľať sa na životnej úrovni rodičov (§ 62 ods.2 ZR), osobná starostlivosť rodiča o dieťa a starostlivosť o domácnosť, ak rodičia dieťaťa spolu žijú (§ 62 ods. 4 ZR) a tiež kritérium najlepšieho záujmu dieťaťa.

Aj napriek tomu, že zákonné kritéria pre určenie výživného sú dané, v súdnej praxi dochádza k rôznym disproporciám pri určovaní jeho výšky - v skutkovo podobných prípadoch rozhodovali rôzne súdy odlišne, čo vedie k právnej neistote dotknutých subjektov, či už na strane oprávneného alebo povinného. Určenie výšky výživného je síce v každom jednom prípade individuálne a vychádza zo skutkových okolností konkrétneho prípadu, avšak musí byť určené tak, aby bola naplnená požiadavka zásadnej predvídateľnosti súdnych rozhodnutí stanovená v článku 2 CSP.

Významným krokom vedúcim k zjednoteniu súdnej praxe bolo prijatie nových procesných kódexov v roku 2015, pričom vo vzťahu k otázke výživného, resp. vo vzťahu k súdnej praxi týkajúcej sa rodinnoprávných vecí, možno za prínosnú považovať novú právnu úpravu dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, ktorého účelom je nielen ochrana subjektívnych práv, ale aj zjednocovanie judikatúry. Na rozdiel od úpravy obsiahnutej v Občianskom súdnom poriadku, ktorý v § 238 ods. 4 stanovoval, že *„Dovolenie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. Dovolenie nie je tiež prípustné proti rozhodnutiu, ktorým sa rozhodlo o návrhu o návrat neoprávnene premiestneného alebo zadržovaného dieťaťa podľa medzinárodnej zmluvy.“*, súčasná právna úprava dovolania takéto obmedzenie nemá, čo možno hodnotiť ako vysoko pozitívny krok smerujúci k zjednoteniu súdnej praxe.

⁵ ŠÍNOVÁ, R.; ŠMÍD, O.; JURÁŠ, M. a kol.: *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, s. 206-207.

Limitujúcim faktorom pre zjednocovanie súdnej praxe nemôže byť ani vysoká individuálnosť skutkových okolností, na ktorú je nepochybne možné poukazovať aj v prípadoch určovania výživného. Na túto skutočnosť poukazuje aj Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý vo svojom recentnom rozhodnutí uvádza, že odmietnuť dovolanie z dôvodu uvedenom v § 421 ods. 1 písm. b) ako procesne neprípustné nie je možné z dôvodu, že posúdenie sa týka tak špecifickej povahy právnej otázky, ktorá má za následok jej nestabilizovateľnosť v judikatúre.⁶ ÚS SR tým reagoval na tvrdenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky: „*Pokiaľ účelom § 421 ods. 1 písm. b) CSP zo širších hľadísk je to, aby sa vyriešením niektorej, dosiaľ ešte dovolacím súdom nevyriešenej právnej otázky vytvorila a ustálila rozhodovacia prax dovolacieho súdu, je namieste konštatovanie, že vyriešením takto vysoko individuálnej otázky sa ani nemôže vytvoriť ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu.*“⁷

Zjednocovanie súdnej praxe je len jedným z nástrojov, ktorými je možné zabezpečiť zjednotenie posudzovania skutkovo podobných prípadov vo veciach vyživovacej povinnosti rodičov k deťom. Ďalším takýmto nástrojom je inštitút objektivizácie výživného.

2.3 Objektivizácia výživného

Objektivizáciu výživného možno definovať ako paušálne určenie výšky výživného z preukázaného príjmu povinnej osoby pomocou objektívnych kritérií, napr. tabuliek, vzorcov, podielom z príjmu povinného, či zavedením minimálnej a maximálnej sumy výživného. Zákon o rodine určitým spôsobom objektivizuje minimálnu výšku výživného rodičov k deťom, keď v ustanovení § 62 ods. 3 stanovuje: „*Každý rodič bez ohľadu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové pomery je povinný plniť svoju vyživovaciu povinnosť v minimálnom rozsahu vo výške 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené nepľnoleté dieťa alebo na nezaopatrené dieťa podľa osobitného zákona.*“ Iný spôsob objektivizácie výživného v Zákone o rodine nenachádzame.

Pokiaľ ide o spôsoby objektivizácie výživného, v európskom priestore sa stretávame s objektivizáciou v podobe tabuliek, podľa ktorých sa výživné určuje percentom z príjmu povinného rodiča, a to v závislosti od veku dieťaťa a počtu vyživovacích povinností (Česká republika, Rakúsko, Nemecko). Takto určované výživné má spravidla odporúčací charakter. Dôvodom pre nezavedenie takéhoto výpočtu výživného v podobe normatívneho textu je, že určenie vyživovacej povinnosti vždy vychádza z individuálnych skutkových okolností, ktoré je potrebné brať do úvahy pri určovaní konkrétnej výšky vyživovacej povinnosti.

⁶ Nález Ústavného súdu SR, č.k. III. ÚS 405/2021-54 zo dňa 23. júna 2022.

⁷ Uznesenie Najvyššieho súdu SR č. k. 3Cdo/132/2019 zo dňa 27. januára 2021.

V podmienkach Slovenskej republiky sa objektivizácia výživného navrhuje za účelom zjednotenia súdnej praxe ohľadom výšky výživného rodičov k deťom, ktoré je v praxi najviac využívané. Požiadavka prichádza najmä zo strany sudcovského stavu, ktorý túto potrebu odôvodňuje najmä dosiahnutím vyššej právnej istoty všetkých účastníkov konania pred súdom, ale tiež odstránením regionálnych rozdielov v rámci určovania výšky výživného a zrýchlenie konania vo veci samej. Predvídateľnosť súdnych rozhodnutí ohľadom výšky výživného tiež povedie k tomu, že povinné osoby, t. j. rodičia dieťaťa skôr dospejú k dohode o výške výživného, čo povedie k skráteniu súdnych konaní.

Objektivizácia však má svoje limity využitia, preto majú objektivizačné nástroje vo väčšine krajín odporúčací charakter. Objektivizáciu výživného nebude možné použiť vo všetkých prípadoch. Využitie prichádza do úvahy najmä v prípadoch, kedy odôvodnené potreby oprávneného budú zodpovedať potrebám, ktoré by sme mohli označiť ako bežné, najmä vzhľadom na vek a zdravotný stav dieťaťa. Rovnako tak na strane povinného.

3 URČENIE VÝŠKY VÝŽIVNÉHO RODIČOV K DEŤOM

Pre určenie výšky výživného rodičov k deťom sú rozhodujúce kritéria dané Zákonom o rodine: odôvodnené potreby oprávneného, schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného, právo dieťaťa podieľať sa na životnej úrovni rodičov, osobná starostlivosť rodiča o dieťa, starostlivosť o domácnosť, ak rodičia dieťaťa spolu žijú, najlepší záujem dieťaťa. V konaní o určení výživného postupujú súdu v súlade s vyšetrovacím princípom a princípom materiálnej pravdy, ktoré sú zakotvené v článku 6 CMP. V súlade s týmto princípom sú súdy povinné zisťovať skutočný stav veci vo vzťahu k všetkým uvedeným kritériám rozhodujúcim pre určenie výšky vyživovacej povinnosti a za týmto účelom vykonať všetky potrebné dôkazy, aj keď ich účastníci konania nenavrhlí. Metodika v nasledujúcej časti poskytuje návod pre čo najlepšie uplatnenie týchto princípov v rámci konania, v ktorom súd určuje výživné.

3.1 Odôvodnené potreby dieťaťa a právo dieťaťa podieľať sa na životnej úrovni rodičov

Základným kritériom pre určenie výšky výživného sú na strane oprávneného dieťaťa jeho odôvodnené potreby. Potreby dieťaťa by mali byť kryté v plnom rozsahu, ak sú odôvodnené. **Pod odôvodnenými potrebami** je nutné chápať nie len bežné denné potreby, ktoré reflektujú konkrétnu životnú situáciu ale aj mimoriadne potreby, ak sa preukáže ich opodstatnenosť a kumulatívne ich úhradu dovoľujú možnosti a schopnosti rodičov. **Možnosť uspokojovania potrieb dieťaťa je všeobecne závislá od objektivizovanej životnej úrovne rodičov.** Samotná odôvodnenosť potrieb sa odvíja od konkrétnej posudzovanej situácie, od životnej úrovne dotknutých osôb. Čím vyššia je životná úroveň povinného rodiča, tým širšie možno interpretovať pojem odôvodnené potreby oprávneného dieťaťa.

I v dvoch príjmovovo obdobných rodinách je možné odôvodnené potreby dieťaťa interpretovať rozdielne, napr. v nadväznosti na uspokojovanie potrieb ďalších detí vychovávaných a vyživovaných tým istým povinným rodičom. Inak povedané, odôvodnené potreby majú byť tiež odrazom životnej úrovne.

Pojem životná úroveň však nie je pojmom právnym, ale ide o kategóriu ekonomickú a sociologickú, ktorú možno zadefinovať ako určitý stupeň uspokojovania životných potrieb subjektu, pričom tieto potreby chápeme širšie ako len základné potreby. Patria tam všetky potreby, ktoré sa človek ako sociálna bytosť snaží uspokojiť.⁸ Každé dieťa má právo podieľať sa na životnej úrovni svojich rodičov. Treba rozlišovať medzi potencionálnou a reálnou životnou úrovňou rodičov, lebo často práve za účelom výchovného pôsobenia na deti nerealizujú rodičia

⁸ DUFALOVÁ, L.: Kritériá pre určenie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom, In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018*, str. 49-50.

svoju životnú úroveň na úrovni, ktorú by im umožňovali ich majetkové pomery, ale zámerne je ich skutočná životná úroveň nižšia ako by mohla byť.⁹

Rovnaká životná úroveň nespočíva v matematicky rovnakom finančnom zabezpečení dieťaťa a rodiča, teda že rodič a dieťa musia mať k dispozícii rovnakú sumu finančných prostriedkov, pretože v zásade sú potreby dospelého človeka v produktívnom veku (rodič) nákladnejšie ako potreby dieťaťa, a najmä tiež odlišné. Porovnanie životnej úrovne rodiča a dieťaťa je založené na porovnaní dostupnosti uspokojovania potrieb rodiča a potrieb dieťaťa pri danej finančnej dispozícii. O rovnakú životnú úroveň potom pôjde, ak budú potreby rodiča a potreby dieťaťa dostupné rovnakou mierou. Ani tu sa však nedá uvažovať exaktne ale skôr v kategóriách ako je núdza, skromné pomery, nižší alebo stredný štandard, nadštandard, či luxus.¹⁰

Potreby dieťaťa sú zásadne ovplyvňované všeobecne jeho vekom, stabilizáciou či udržiavaním priaznivého zdravotného stavu, odievaním, fyzickou a duševnou vyspelosťou, hygienou, spôsobom prípravy na budúce povolanie, výchovou a vzdelávaním. Taktiež sú potreby ovplyvňované skutočnosťou, či žije dieťa s jedným z rodičov, či poberá sirotský dôchodok alebo iné dávky. V súčasnosti sa medzi štandardné potreby dieťaťa zaraďujú aj náklady na zaobstaranie starostlivosti o dieťa v čase, keď sa rodič pre pracovné povinnosti nemôže o dieťa osobne starať, napr. platenie jasličiek alebo materskej škôlky, opatrovateľky. Samotná miera potrieb je u každého dieťaťa rôzna.

Pri zohľadňovaní odôvodnených potrieb je nutné prihliadať aj na výchovnú úlohu výživného a nie je možné ho len limitovať na ekonomickú kategóriu. **Vyššia životná úroveň umožňuje napĺňať odôvodnené potreby vo väčšej miere.** Dieťa môže študovať na finančne náročnejšej škole alebo sa venovať viacerým voľnočasovým aktivitám, môže mať zdravšiu a pestrejšiu stravu, kvalitnejšie oblečenie. Na druhej strane však z tejto potreby nie je možné predpokladať povinnosť rodičov dopriať deťom bez ďalšieho vyššiu životnú úroveň, akú majú alebo mali oni sami (bez ohľadu na výšku príjmu rodiny). Pri určovaní výšky výživného je potrebné zvážiť aj zmysel a účel výživného. V prípade výnimočne vysokých príjmov povinného rodiča sa nedá postupovať mechanicky podľa pravidla, že životná úroveň rodičov a detí má byť v zásade rovnaká. Nie je možné zabúdať na skutočnosť, že je právom a aj povinnosťou rodičov naučiť dieťa chápať hodnotu peňazí a riadnemu hospodáreniu s nimi. V prípade určenia neprimerane vysokého výživného, ktoré dieťaťu i po dokončení prípravy na povolanie umožní dlhodobý a možno aj trvale bezprácný život, môže byť nie len v rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa, ale môže tiež porušovať právo rodiča vychovávať svoje dieťa, čo je mu pritom garantované v čl. 32 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd.¹¹

⁹ Tamtiež.

¹⁰ Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne, spis. zn. 17CoP 85/2015 zo dňa 10.02.2016.

¹¹ Nález Ústavného súdu ČR, spis zn. IV. ÚS 650/15 zo dňa 16.12.2015.

Odôvodnené potreby dieťaťa, respektíve ich finančnú náročnosť môžeme všeobecne odvodzovať od veku dieťaťa. Spravidla s nástupom do nového typu školského zariadenia určitým spôsobom vzrastá aj finančná náročnosť štúdia, výchovy, výživy, prípadne aj odievania, bývania.¹² Zvýšené potreby dieťaťa spojené s nástupom povinnej školskej dochádzky potom môžu spôsobiť zvýšenie výživného, a to aj keď sa príjem povinného nezmení.

Na lepšie pochopenie, čo všetko je možné najčastejšie do objektívnych výdavkov detí zahrnúť, sme si deti rozdelili do týchto piatich základných kategórií podľa veku: a) predškolský vek (spravidla 0-5 rokov), b) 1. stupeň (spravidla 6-10 rokov), c) 2. stupeň (spravidla 11-14 rokov), d) stredná škola (spravidla 15-19 rokov), e) vysoká škola (spravidla 19 a viac rokov).

a) deti v predškolskom veku (spravidla 0-5 rokov), najmä:

- batolatá: výdavky na plienky, umelú výživu, doplnkovú stravu, oblečenie, obuv, drogéria, interaktívne hračky, pomerná časť nákladov za bývanie (nie splátka hypotekárneho úveru), poplatky za základnú lekársku starostlivosť a lieky, kaderník, krúžky ako napr. plávanie,
- deti v jasličkách a materských škôlkach: poplatky na školné a stravu v zariadení, výdavky na stravu v domácom prostredí, na oblečenie, obuv, drogéria, interaktívne hračky, pomerná časť nákladov za bývanie (spravidla nie splátka hypotekárneho úveru), poplatky za základnú lekársku starostlivosť a lieky, kaderník, krúžky ako napr. plávanie, kreslenie, atletika, hudobná, spev, tanec,
- výdavky spojené s cestovaním do miesta pobytu v predškolskom zariadení ako i MHD dopravu,

b) deti na 1. stupni základnej školy (spravidla 6-10 rokov), najmä:

- výdavky: poplatky na školné (ak sa platí v štátnych zariadeniach) a stravu, poplatky na ZRPŠ (resp. triedny fond, poistenie), školské pomôcky priemerované na mesiac (písacie potreby, zošity, jazykové učebnice a pracovné zošity, školská taška, prezuvky, úbor na telesnú, školské výlety či exkurzie)
- výdavky spojené s cestovaním do miesta štúdia ako i MHD dopravu,
- výdavky na stravu v domácom prostredí, na oblečenie, obuv, drogéria, hračky, kultúrne vyžitie (kino), športové mimoškolské aktivity, pomerná časť nákladov za bývanie (spravidla nie splátka hypotekárneho úveru), poplatky za základnú lekársku starostlivosť a lieky, kaderník, krúžky ako napr. plávanie, kreslenie, atletika, hudobná, spev, tanec,

¹² Nález Ústavného súdu ČR, spis. zn. II. ÚS 2121/14 zo dňa 30.09.2014.

c) deti na 2. stupni základnej školy (spravidla 11-14 rokov, kam vekovo budú spadať študenti osemročných gymnázií), najmä:

- výdavky na: poplatky na školné (ak sa platí v štátnych zariadeniach) a stravu, poplatky na ZRPŠ (resp. triedny fond, poistenie), školské pomôcky spriemerované na mesiac (písacie potreby, zošity, jazykové učebnice a pracovné zošity, školská taška, prezuvky, úbor na telesnú, školské výlety či exkurzie); výdavky na lyžiarsky výcvik sem nepatria pokiaľ nie je školou povinne nariadené,
- výdavky spojené s cestovaním do miesta štúdia ako i MHD dopravu,
- výdavky na stravu v domácom prostredí, na oblečenie, obuv, drogéria (vyššie výdavky spojené s dospievaním dieťaťa), hračky, kultúrne vyžitie (kino), športové mimoškolské aktivity, pomerná časť nákladov za bývanie (spravidla nie splátka hypotekárneho úveru), poplatky za základnú lekársku starostlivosť a lieky, holič/kaderník, krúžky ako napr. plávanie, kreslenie, atletika, hudobná, spev, tanec,

d) deti na strednej škole (spravidla 15-19 rokov), najmä:

- výdavky na: poplatky na školné (ak sa platí v štátnych zariadeniach) a stravu, poplatky na ZRPŠ (resp. triedny fond, poistenie), školské pomôcky spriemerované na mesiac (písacie potreby, zošity, jazykové učebnice a pracovné zošity, školská taška, prezuvky, úbor na telesnú, školské výlety či exkurzie); výdavky na lyžiarsky výcvik sem nepatria pokiaľ nie je školou povinne nariadené. Pri športových stredných školách sú výdavky na lyžiarsky výcvik hodnotené ako objektívny výdavok,
- výdavky spojené s cestovaním do miesta štúdia ako i MHD dopravou,
- výdavky na stravu v domácom prostredí, na oblečenie, obuv, drogéria, kultúrne vyžitie (kino, divadlo), športové mimoškolské aktivity, pomerná časť nákladov za bývanie (spravidla nie splátka hypotekárneho úveru), poplatky za základnú lekársku starostlivosť a lieky, holič/kaderník, krúžky,
- na všeobecných stredných školách s maturitou študenti často vo vyššej miere povinne absolvujú rôzne exkurzie, náučné výlety, divadelné predstavenia či využívajú možnosti krátkodobých/ dlhodobých jazykových pobytov v zahraničí,
- ďalšie výdavky v súvislosti s prípravou na ich budúce povolanie podľa druhu navštevovaného školského zariadenia, napr. pracovný odev, obedy aspoň počas praktického vyučovania pri kuchároch a čašníkoch,
- špeciálne školské pomôcky pri profesiách ako sú: kozmetičky, kaderničky, čašníci, umelecké školy, atď.

e) študenti vysokých škôl (spravidla 19 a viac rokov), ktorí sa pripravujú na svoje budúce povolanie na ich prvej vysokej škole a nie sú schopní sami sa živiť, najmä:

- výdavky na: strava v škole a mimo školy v prípade bývania mimo domácnosti rodičov (napr. internát, privát), na bývanie na internáte (na priváte len do výšky poplatku za internát príslušný k VŠ, ktorú študent navštevuje), školské pomôcky spriemerované na mesiac (písacie potreby, zošity, jazykové učebnice a pracovné zošity, školská taška, úbor na telesnú výchovu (ak je povinná); výdavky na lyžiarsky výcvik sem nepatria pokiaľ nie je školou povinne nariadené. Pri športových vysokých školách sú výdavky na lyžiarsky výcvik hodnotené ako objektívny výdavok.
- výdavky na stravu v domácom prostredí rodiča, na oblečenie, obuv, drogéria, kultúrne vyžitie (kino, divadlo), športové mimoškolské aktivity, pomerná časť nákladov za bývanie (spravidla nie splátka hypotekárneho úveru) a len za čas, čo je študent reálne u rodičov, poplatky za základnú lekársku starostlivosť a lieky, holič/kaderník,
- výdavky spojené s cestovaním do miesta štúdia ako i MHD dopravou,
- výdavky s kúpou všetkej literatúry (knihy, skriptá) potrebnej pre štúdium, rôznych špeciálnych školských pomôcok potrebných pre štúdium (hlavne na vysokých školách s technickým zameraním), prípadne na toner,
- výdavky na regeneráciu, športové vyžitie.

Súdy si najprv z vyššie uvedených kategórií ustália, čo považujú v tom ktorom individuálnom prípade za objektívne výdavky na dieťa. Následne si k tomu vyhodnotia rodičmi deklarované sumy výdavkov v tom smere, v akej výške ich hodnotia za objektívne. Ak však povinný rodič vzhľadom na reálne preukázané možnosti a schopnosti nie je schopný pokryť polovicu zobjektivizovaných výdavkov, treba vychádzať z toho, že dieťa má znášať životnú úroveň rodičov a nemožno učiť žiť dieťa nad pomery.

Záujmová činnosť, aj ak bude finančne náročná, nemôže byť dôvodom pre zvýšenie výživného, pokiaľ si jej financovanie rodičia nemôžu dovoliť, pretože životná úroveň dieťaťa je závislá práve na životnej úrovni rodičov. Finančná náročnosť záujmovej činnosti oprávneného by mala byť primeraná finančným schopnostiam a možnostiam povinného, najmä v situácii, kedy má ďalšie zákonné vyživovacie povinnosti.

Práve pri posudzovaní otázky, čo súd zahrnie do oprávnených nákladov na dieťa, sa najviac prejaví porovnanie životnej úrovne rodičov a dieťaťa. Nie je prípustná taká disproporcionalita, keď rodič s nadštandardnými nákladmi na svoj život bude povinný hradiť dieťaťu len výživné v takej výške, aby boli zabezpečené jeho základné bežné výdavky. Išlo by o zjavný nepomer v miere životnej úrovne rodiča a dieťaťa, ktorý je v rozpore s ustanovením ods. 2, ale aj v rozpore s ustanovením článku 27 Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý garantuje právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj, pričom základnú zodpovednosť za zabezpečenie životných podmienok, nevyhnutných pre rozvoj dieťaťa, nesú v rámci svojich schopností a finančných možností rodičia, resp. iné osoby, ktoré sa o dieťa starajú.

Všeobecne platí, že výživné nemožno priznať, ak by to bolo v rozpore s dobrými mravmi; ale výnimkou je výživné pre maloleté deti, kedy musí súd obligatórne priznať výživné vždy. Súd je oprávnený posudzovať, či došlo alebo nedošlo k porušeniu dobrých mravov.¹³

3. 2 Schopnosti, možnosti a majetkové pomery rodičov

Na strane každého povinného rodiča je potrebné skúmať jeho schopnosti, možnosti a majetkové pomery. Súd pri zisťovaní pomerov na strane rodičov prihliadajú najmä na nasledujúce skutočnosti:

3. 2. 1 Zisťované príjmy

Súd v závislosti od konkrétneho prípadu primárne žiadajú rodičov preukázať ich príjem a sekundárne *ex officio* zisťujú príjmy, žiadajú doklady a vyjadrenia, lustrujú registre:

- zasielajú dopyt priamo zamestnávateľovi rodičov ohľadom výšky ich čistého mesačného príjmu; prípadne môžu požiadať aj o uvedenie dôvodov skončenia pracovného pomeru za posledných 12 mesiacov, a o informáciu z koho iniciatívy sa pracovný pomer ukončil;
- žiadajú od rodičov – podnikateľov, ktorí zahmlievajú svoje reálne príjmy a druhý rodič na to osobitne upozorňuje, aj presný rozpis výdavkov spolu s odôvodnením od účtovníka, peňažné denníky; pri fyzických osobách – podnikateľoch s paušálnou daňou žiadajú aj výpisy z účtu za obdobie posledných 12 mesiacov pred podaním návrhu na súd;
- žiadajú ošetrovúcich lekárov oznámiť, aký druh práce môže rodič vykonávať vzhľadom na jeho aktuálny zdravotný stav; spolu so žiadosťou zasielajú písomný súhlas rodiča, aby boli súdu poskytnuté informácie od lekára. Rovnako dopytujú lekára, či pri trvajúcej práceneschopnosti má rodič povolené vychádzky (prípadne súdy dajú termín pojednávania na čas vychádzky);
- dopytujú Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny/kolízneho opatrovníka/orgán sociálnoprávnej ochrany detí, šetrením v domácnosti rodiča zistiť jeho životnú úroveň zisťovaním napr. charakter jeho zariadenia, bývanie v byte či dome, počet vozidiel v držbe a vlastníctve;
- vykonajú lustrácie na príjem rodičov cez Sociálnu poisťovňu, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny;
- vykonajú lustrácie na katastrálnom portály za účelom zistenia vlastníctva k prípadným nehnuteľnostiam;
- vykonajú lustrácie cez www.finstat.sk, www.registeruz.sk
- vyzvú Okresné riaditeľstvo PZ, Okresný dopravný inšpektorát na zistenie vlastníctva či držby k motorovým vozidlám (značka, rok výroby);

¹³ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave, spis. zn. 9Co 523/2014 zo dňa 26.01.2016

- vykonajú lustrácie v obchodnom registri, živnostenskom registri;
- žiadajú priamo príslušný daňový úrad zaslať za predchádzajúci rok daňové priznanie rodiča;
- žiadajú účtovnú jednotku účtujúcu v sústave podvojného účtovníctva predložiť denník a hlavnú knihu;
- žiadajú účtovnú jednotku účtujúcu v sústave jednoduchého účtovníctva predložiť peňažný denník, knihu pohľadávok, knihu záväzkov a pomocné knihy, ak je ich vedenie potrebné;
- žiadajú riadnu a mimoriadnu účtovnú závierku, v ktorej sa vykazujú informácie o majetku, záväzkoch, o rozdieli majetku a záväzkov účtovnej jednotky za účtovné obdobie a bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie, náklady, výnosy a výsledok hospodárenia za účtovné obdobie.
- Pri plnoletých deťoch súdy môžu žiadať navyše aj:
 - doklad preukazujúci výšku poberaného sociálneho štipendia,
 - ak zamestnávateľ uhrádza plnoletému dieťaťu časť nákladov na štúdium s podmienkou, že ako zamestnanec zotrvá po ukončení štúdia u neho v pracovnom pomere počas dohodnutej doby, tak sa žiada zmluva preukazujúca takýto zmluvný vzťah.

Príjmy môžeme rozdeliť na štyri (4) základné kategórie:

- Prvá kategória: príjmy zo závislej činnosti, napríklad príjmy z pracovnoprávneho vzťahu, služobného pomeru, štátnozamestnaneckého pomeru alebo členského pomeru, príjmy za prácu členov družstiev, spoločníkov a konateľov spoločností s ručením obmedzeným a komanditistov komanditných spoločností.
- Druhá kategória: príjmy z podnikania, príjmy z inej samostatnej zárobkovej činnosti, príjmy z prenájmu.
- Tretia kategória: príjmy z kapitálového majetku (§ 7 zákona o dani z príjmov),
- Štvrtá kategória: ostatné príjmy (§ 8 zákona o dani z príjmov), príjmy oslobodené od dane z príjmu (§ 9 zákona o dani z príjmov) a príjmy, ktoré nie sú predmetom dane z príjmu (napr. § 3 ods. 2 zákona o dani z príjmov).

Príjmom je v zmysle § 2 písm. c) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, „*peňažné plnenie a nepeňažné plnenie dosiahnuté aj zámenou, ocenené cenami bežne používanými v mieste a v čase plnenia alebo spotreby, a to podľa druhu, kvality, prípadne miery opotrebenia predmetného plnenia, ak tento zákon neustanovuje inak; za nepeňažné plnenie fyzickej osoby, ktorá účtuje v sústave jednoduchého účtovníctva alebo vedie evidenciu podľa § 6 ods. 10 alebo 11, sa považuje aj prijatie zmenky ako platobného prostriedku, ktorou dlžník uhradil pohľadávku veriteľovi, ktorý je fyzickou osobou*“. Vo všeobecnosti platí, že pri výpočte čistého príjmu osoby sa spočítajú všetky jeho príjmy z rôznych zdrojov a súčet predstavuje hrubý príjem. Čistý príjem sa dosiahne, ak sa z hrubého príjmu odpočíta daň z príjmu a odvody na platby sociálneho zabezpečenia. Spravidla je zisťovaný ako priemer za posledných 12 mesiacov. Pokiaľ je rodič zamestnaný, v rámci zaužívanej súdnej praxe súdy priamo žiadajú či už rodiča alebo

jeho zamestnávateľa zaslať potvrdenie o čistom príjme s špecifikáciou po mesiacoch. Pokiaľ by mal však súd z listín zistený len hrubý príjem, vyššie uvedeným spôsobom vypočíta čistý mesačný príjem.

Podľa § 7 ods. 1 písm. a) až h) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov: „*príjmami z kapitálového majetku, ak nejde o príjmy podľa § 6 ods. 1 písm. d), sú*

- a) úroky a ostatné výnosy z cenných papierov,*
- b) úroky, výhry a iné výnosy z vkladov na vkladných knižkách, z peňažných prostriedkov na vkladovom účte, na účte stavebného sporiteľa a z bežného účtu okrem úrokov uvedených v § 6 ods. 5 písm. b),*
- c) úroky a iné výnosy z poskytnutých úverov a pôžičiek a úroky z hodnoty splateného vkladu v dohodnutej výške spoločníkov verejných obchodných spoločností,*
- d) dávky z celoeurópskeho osobného dôchodkového produktu podľa osobitného predpisu 34 a) a dávky z doplnkového dôchodkového sporenia podľa osobitného predpisu; 35) rovnako sa posudzuje aj odstupné vyplácané podľa osobitného predpisu, 35),*
- e) plnenia z poistenia pre prípad dožitia určitého veku; rovnako sa posudzuje aj jednorazové vyrovnanie alebo odbytné vyplácané v prípade poistenia osôb pri predčasnom skončení poistenia,*
- f) výnosy zo zmienok okrem príjmov z ich predaja,*
- g) príjmy z podielových listov dosiahnuté z ich vyplatenia (vrátenia),*
- h) výnosy (príjmy) zo štátnych dlhopisov a štátnych pokladničných poukázok.“*

Podľa § 7 ods. 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov: „*príjmom z kapitálového majetku je aj výnos, ktorý vzniká pri splatnosti cenného papiera z rozdielu medzi menovitou hodnotou cenného papiera a emisným kurzom pri jeho vydaní; v prípade predčasného splatenia cenného papiera sa namiesto menovitej hodnoty použije cena, za ktorú sa cenný papier kúpi späť“.*

3.2.1.1 Príjmy rodičov a prídavok na dieťa

Podľa ustanovenia § 1 ods. 2 zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov: „*Prídavok je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva oprávnenej osobe na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa a na čiastočnú úhradu školských potrieb na účel podpory plnenia školských povinností nezaopatreného dieťaťa.“¹⁴*

¹⁴ Oprávnenou osobou na uplatnenie nároku na prídavok na dieťa je rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu (§ 2 ods. 1 písm. b) zákona č. 600/2003 Z. z.). Osobitné pravidlá sa uplatnia v prípade striedavej alebo spoločnej osobnej starostlivosti o dieťa. Priorizuje sa dohoda rodičov, ktorá musí mať písomnú formu. V prípade, ak sa rodičia nedohodnú, tak platí zákonná práva úprava podľa § 2 ods. 5 vyššie citovaného zákona – prídavok budú striedavo poberať obaja rodičia.

Ako vyplýva z legálnej definície, účelom tejto štátnej sociálnej dávky je prispieť na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa a na čiastočnú úhradu školských potrieb na účel podpory plnenia školských povinností nezaopatreného dieťaťa. Krajský súd v Košiciach konštatoval: „Prídavok na dieťa predstavuje dávku, na ktorú však treba prihliadnúť pri určení výživného, a to v tom smere, že táto dávka je spôsobilá zabezpečiť časť potrieb maloletého dieťaťa, ktoré potom nemusia byť pokryté výživným zo strany rodičov.“¹⁵

Vo veci riešenia vplyvu prídavku na dieťaťa na príjem rodičov dieťaťa je vytvorená aj rozhodovacia prax súdov, ktorá vychádza z judikovaného rozhodnutia NS SR R 65/2018: „Súd pri určovaní výšky výživného na maloleté dieťa prihliada aj na to, do akej miery sú potreby maloletého hradené z dávok štátnej sociálnej podpory, nevynímajúc dávky platené zo zahraničia. Pri určovaní výživného na maloleté dieťa treba zohľadniť aj peňažné plnenia (dávky) platené z verejných zdrojov (čo je širší pojem ako prídavky na dieťa).“

Ústavný súd SR sa v tejto veci vyjadril síce len okrajovo, ale relevantne: „Krajský súd sa však nestotožnil s názorom okresného súdu, že prídavok na dieťa, ktorý rodič poberá, je súčasťou príjmu rodiča, ktorý je smerodajný pre určenie rozsahu vyživovacej povinnosti. Podľa názoru krajského súdu „Ide totiž o štátnu dávku, ktorá je priamo určená na zabezpečenie výchovy a výživy dieťaťa. Na tento účel musí byť aj použitá. Každý rodič má vyživovaciu povinnosť voči dieťaťu, vychádzajúc z jeho príjmu z pracovnej alebo inej činnosti, ako aj ďalších osobných a majetkových pomerov.“ Vyživovaciu povinnosť si preto nemožno podľa názoru krajského súdu „splniť poskytnutím prídavku ako štátom vyplácanej dávky účelovo určenej“. Na druhej strane podľa krajského súdu „ale prídavok predstavuje dávku, na ktorú treba prihliadnúť pri určení výživného, a to v tom smere, že táto dávka je spôsobilá zabezpečiť časť potrieb maloletého dieťaťa, ktoré potom nemusia byť pokryté výživným zo strany rodičov. Táto dávka sa musí dostať do sféry maloletého dieťaťa okrem určeného výživného povinného rodiča.“ Krajský súd správne uviedol, že prídavky na dieťa sú sociálnou dávkou poskytovanou štátom, ktorou tento prispieva oprávnenej osobe na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa. Povinnosťou oprávnenej osoby je zabezpečiť použitie prídavku na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa, ... , právny názor krajského súdu a jeho závery možno v posudzovanej veci považovať za zrozumiteľné, logické a vyvážené, a preto z ústavného hľadiska za akceptovateľné a udržateľné.“¹⁶

Za relevantné možno považovať aj rozhodnutie Krajského súdu v Prešove, síce v trestnej veci zanedbania povinnej výživy, avšak závery opäť korešpondujú so závermi v civilných veciach: „Rovnako sa odvolací súd stotožnil so záverom súdu prvého stupňa, ktorý konštatoval, že nemožno započítať na úhradu výživného prostriedky, ktoré boli zaslané matke detí titulom rodinných prídavkov, nakoľko táto štátna sociálna dávka má síce pokrývať odôvodnené potreby maloletých detí, avšak nemožno ňou nahrádzať samotné platby výživného, ktorými sú rodičia detí

¹⁵ Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, spis. zn. 7CoP 71/2020 zo dňa 28.07.2020.

¹⁶ Uznesenie Ústavného súdu SR, spis. zn. III. ÚS 538/2015 zo dňa 27.10.2015. Ústavná sťažnosť smerovala voči rozsudku Krajského súdu v Žiline, spis. zn. 11 Co 266/2014 zo dňa 11.08.2014. Ide o rozhodnutia, ktoré boli vydané pred judikovaným rozhodnutím R 65/2018, ale závery v nich obsiahnuté korešpondujú so závermi vyslovenými v R 65/2018.

povinní prispievať na ich výživu. Aj judikatúra súdov (uznesenie Ústavného súdu SR III.ÚS 538/2015, zo dňa 27.10.2015 a uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/88/2017) už vyslovila záver, že vyživovaciu povinnosť nie je možné plniť poskytnutím prídavku ako štátom vyplácanej dávky účelovo určenej.¹⁷

Po preskúmaní súdnej praxe možno dospieť k záveru, že súdy sa v rámci svojej rozhodovacej činnosti spravidla pridržiavajú terminológie použitej NS SR v R 65/2018 odkazom na toto rozhodnutie bez toho, aby ju nejakým spôsobom bližšie vymedzovali či vysvetľovali, ako ju aplikovali. V niektorých súdnych rozhodnutiach však nachádzame metodologické vyjadrenie toho, ako toto judikované rozhodnutie aplikujú v konkrétnych prípadoch:

- 1. Hoci matka dieťaťa navrhovala určiť výživné vo výške 200 €, súd určil výživné na maloleté dieťa v sume 175 € mesačne, pričom pri určení výšky výživného zohľadnil aj prídavok na dieťa v sume 25,50 €, ktorým štát prispieva matke na výchovu a výživu dieťaťa. V uvedenej súvislosti poukázal okresný súd na právny názor vyslovený v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/88/2017 zo dňa 19.03.2018.¹⁸*
- 2. Pokiaľ teda maloletá mala v rozhodnom období pravidelné odôvodnené potreby v sume 505 € mesačne, časť z nich mohla a aj mala byť uspokojovaná z prídavkov na maloletú, ktoré vo Švajčiarsku otcovi na tento účel vyplatili. Po prepočítaní sumy 2 025 €, ktorú otec odovzdal matke 07.07.2020, a ktoré boli otcovi vyplatené práve za rozhodné obdobie, predstavoval rodinný prídavok 184 € mesačne (2 025:11). Bez štátnej podpory tak ostali pravidelné odôvodnené potreby maloletej v sume 321 € mesačne (505 € - 184 €).¹⁹*
- 3. Súd totiž od sumy priemerných mesačných výdavkov týkajúcich sa maloletej, ktoré ustálil na danú sumu 285 €, odpočítal sumu prídavkov na dieťa, v dôsledku čoho zostala suma cca 260 €, ktorú by z titulu výdavkov na maloletú mali uhrádzať jej rodičia.²⁰*
- 4. ... treba konštatovať, že pri výživnom zo strany otca vo výške 170 € a výživnom zo strany matky, napr. vo výške 100 € a prídavkoch na deti, celková suma takmer 300 € je postačujúca na výživu maloletej vzhľadom na jej odôvodnené výdavky a potreby.²¹*

Z uvedených rozhodnutí vyplýva, že súdy prídavok na dieťa nezapočítavajú do príjmu rodiča, ktorý prídavok na dieťa poberá, ale zohľadňujú ho tak, že od odôvodnených nákladov na dieťa odpočítajú sumu prídavku a o výživnom rozhodujú len vo vzťahu k zostávajúcej sume.

Pre úplnosť však dodávame, že sa môže zdať, že NS SR zaujal opačné stanovisko, keď uvádza: „za príjem pre účely výživného považovať aj štátom poskytované sociálne dávky v zahraničí. V opačnom prípade by platilo, že rodič, ktorý poberá v zahraničí len sociálne dávky, by z týchto dávok nemusel plniť vyživovaciu povinnosť a maloleté dieťa s pobytom v Slovenskej republike by stratilo svoje zákonné oprávnenie podieľať sa na životnej úrovni svojich rodičov. Takýto záver by bol neopodstatnený a diskriminačný.“²² NS SR však v tomto svojom rozhodnutí odkazuje

¹⁷ Rozsudok Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 4To/18/2022 zo dňa 13.07.2022.

¹⁸ Rozsudok Okresného súdu Lučenec, spis. zn. 10P 1/2020 zo dňa 24.03.2021.

¹⁹ Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, spis. zn. 8CoP 87/2022 zo dňa 28.10.2022.

²⁰ Rozsudok Okresného súdu Zvolen, spis. zn. 10P 45/2021 zo dňa 07.02.2022.

²¹ Rozsudok Krajského súdu v Nitre, spis. zn. 7CoP 26/2021 zo dňa 28.10.2021.

²² Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 6Cdo 192/2018 zo dňa 18.09.2019.

na judikované rozhodnutie R 65/2018, a tiež na svoje skoršie rozhodnutie spis. zn. 1 Cdo 165/2017, kde konštatoval, že v konaní o zvýšenie výživného maloletému, má súd prihliadať na skutočnosť, že otcovi maloletej v Írsku je vyplácaná dávka v hmotnej núdzi.

Z kontextu citovaného rozhodnutia tak vyplýva, že NS SR zotrváva na stanovisku, že na štátom poskytované dávky sa má prihliadať. Dodávame, že spôsob prihliadania na túto dávku však závisí od toho, a aký druh dávky ide. Do príjmu sa má započítať v tom prípade, ak ide o dávku nahrádzajúcu príjem rodiča, resp. stratu jeho príjmu (dávka v hmotnej núdzi²³). Ak ide o dávku, ktorej účelom je hoci aj čiastočná úhrada potrieb dieťaťa (prídavok na dieťa), vtedy by sa do príjmu nemala započítať.

3.2.1.2 Príjmy rodičov a daňový bonus

Na rozdiel od prídavku na dieťa, pojem daňový bonus nemá svoju legálnu definíciu, a nie je ani štátnou sociálnou dávkou, preto je potrebné sa týmto inštitútom verejného práva zaoberať v rámci určenia výživného osobitne. Daňový bonus predstavuje formu daňového zvýhodnenia podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, ktorý tento inštitút upravuje v § 33. Ak osoba splní podmienky na uplatnenie daňového bonusu, tak sa o sumu daňového bonusu znižuje samotná daň z príjmu (nie základ dane). Znížením dane z príjmu o sumu daňového bonusu sa zvyšuje čistý príjem rodiča poberajúceho daňový bonus, resp. jeho čistý zisk (SZČO).

Rozdiel medzi daňovým bonusom a prídavkom na dieťa, podľa nášho názoru, správne vyjadril Krajský súd v Bratislave: *„Pokiaľ ide o uplatnenie daňového bonusu na dieťa odvolací súd udáva, že daňový bonus si môže uplatniť daňovník na každé vyživované dieťa žijúce s ním v domácnosti, ktoré sa považuje za nezaopatrené dieťa podľa zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa, pričom prechodný pobyt dieťaťa mimo domácnosti nemá vplyv na uplatnenie tohto daňového bonusu. Inými slovami, v danom prípade matke ako osobe, ktorá žije so synom v spoločnej domácnosti vznikla možnosť uplatniť si daňový bonus, samozrejme za splnenia ďalších zákonných podmienok. **Daňový bonus však podľa názoru odvolacieho súdu nebolo možné zohľadniť pri určovaní výšky výživného tak, ako prídavok na dieťa a to z dôvodu, že daňový bonus nie je priamo vyplácanou dávkou, ale je to položka, ktorá sa môže za splnenia zákonných podmienok započítať do čistej mesačnej mzdy zamestnanca, ak ho uplatňuje mesačne (prejaví sa v mzde zamestnanca), alebo je možné znížiť si o daňový bonus daň v podanom daňovom priznaní alebo v ročnom zúčtovaní dane, napríklad u živnostníka. Odvolací súd na základe uvedeného musí konštatovať, že v danom prípade, sa daňový bonus vyplácaný matke takpovediac „pretavil“ do jej čistého zisku, nakoľko matka si o daňový bonus znížila daň v daňovom priznaní, a preto jej reálne vznikol vyšší zisk. Na základe***

²³ Neuvádzame sem dávku v nezamestnanosti, lebo nejde o štátnu sociálnu dávku. Dávka v nezamestnanosti je dávkou zásluhovou, nahrádza príjem a je nepochybné, že sa na ňu pri určovaní vyživovacej povinnosti hľadí ako na príjem.

*uvedeného možno uzavrieť, že keď súd prvej inštancie riadne zisťoval príjem matky, nepochybne zistil príjem matky vyplývajúci z predloženého daňového priznania, ktorý zohľadňoval už vyplatený daňový bonus, a preto uvedený argument otca odvolací súd opätovne nevzhladol ako dôvodný.*²⁴

Pri určovaní vyživovacej povinnosti tak súd skúma, či čistý príjem rodiča zohľadňuje vyplatený daňový bonus. Ak rodičovi vznikol nárok na uplatnenie daňového bonusu a rodič si ho bez existencie objektívneho dôvodu neuplatnil, tak sa má pripočítať k jeho príjmu ako potenciálny príjem v súlade so zásadou potenciality príjmov podľa § 75 ods. 1 ZR.

3.2.2 Bezdôvodné vzdanie sa príjmu a neprimerané majetkové riziká

Pri zisťovaní príjmu rodiča je potrebné zistiť nielen aktuálny skutočný príjem, ale aj to či sa rodič bez relevantného dôvodu nevzdal príjmu (vyššieho ako je jeho súčasný príjem), ktorý by bol základom pre učenie výšky výživného, a to v súlade s ustanovením § 75 ods. 1 Zákona o rodine: „Na schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného prihliadne súd aj vtedy, ak sa povinný vzdá bez dôležitého dôvodu výhodnejšieho zamestnania, zárobku, majetkového prospechu; rovnako prihliadne aj na neprimerané majetkové riziká, ktoré povinný na seba berie.“ Na stratu príjmu povinného rodiča je možné prihliadnúť len v prípade preukázania dôležitého dôvodu, ktorý vznikol objektívne bez zavinenia povinného rodiča, ktoré môže byť napríklad výrazne zhoršenie zdravotného stavu znemožňujúceho doterajší výkon práce, skončenie pracovného pomeru z organizačných dôvodov a podobne, teda dôvody, ktoré povinný rodič nemôže ovplyvniť.²⁵

Za bezdôvodné vzdanie sa príjmu sú považované najmä nasledovné situácie a úkony rodiča:

- ak sa povinný rodič vzdá bez dôležitého dôvodu výhodnejšieho zamestnania, príjmu, majetkového prospechu;
- ak povinný rodič vlastní nejaký byt či inú nehnuteľnosť vo výlučnom vlastníctve, ale nebýva v ňom, pritom ho neužíva alebo ho dal do bezplatného užívania tretej osobe;
- ak povinný rodič pôvodne vlastníaci nehnuteľnosť ju daroval inej osobe, pritom mohol mať z toho sám príjem;
- ak sa niekto vzdá zamestnania lebo mu nevyhovuje práca na zmeny, aj keď už nemá deti malé a nemá ani zdravotné problémy;
- neprimerané majetkové riziká, ktoré povinný na seba berie;
- odmietnutie dedičstva;
- odmietnutie výhry;
- odmietnutie daru alebo darovanie vlastných nehnuteľností či hnutelných vecí vyššej hodnoty (luxusné auto, šperky);
- spotrebný úver na nákup novej spotrebnej elektroniky bez nutnosti výmeny;
- spotrebné bezúčelové úvery.

²⁴ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave, spis. zn. 20CoP 180/2020 zo dňa 16.02.2022.

²⁵ Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, spis. zn. 8CoP 329/2014 zo dňa 27.02.2015.

V prípade, ak súd dospeje k záveru, že sa rodič bez dôležitého dôvodu vzdal príjmu, je potrebné jeho príjem posúdiť podľa princípu potenciality príjmov. Princíp potenciality má prednosť pred princípom fakticity aj v prípade, že povinný berie na seba neprimerané majetkové riziká, ktoré zahŕňajú aj takú činnosť, ktorá ohrozuje dosiahnutie príjmu, resp. priamo vyvoláva stratu a súčasne možnosť poskytovania výživného.²⁶

3.2.3 Potencialita príjmov

Plnenie vyživovacej povinnosti rodičov voči deťom je zákonnou povinnosťou rodičov. Žiadny účinný zákon v Slovenskej republike nezakotvuje povinnosť pracovať. Pre určenie výšky vyživovacej povinnosti nie je vôbec smerodajné, koľko si rodič prácou (resp. podnikaním alebo inou zárobkovou činnosťou) zarobí alebo či vôbec pracuje. Oveľa väčšiu výpovednú hodnotu má zistenie jeho potenciálnej životnej úrovne, ktorá je limitovaná okrem majetkových pomerov aj jeho finančnými nárokmi na zabezpečenie uspokojenia jeho potrieb.

Jedným z faktorov, ktoré pri určovaní miery životnej úrovne môže súd vziať do úvahy, je aj zistenie a vyčíslenie mesačných nákladov povinného rodiča. Často totiž ochota rodiča plniť určitú výšku výživného pre svoje dieťa nedosahuje ani jeho mesačné náklady na mobilný telefón.

Zákonná prednosť výživného pred ostatnými výdavkami povinného rodiča má za cieľ zvyšovať plynule mieru rodičovskej zodpovednosti tým, že potreby rodiča môžu byť uspokojené až následne, keď rodič splní svoju vyživovaciu povinnosť a prispeje v primeranej miere na potreby dieťaťa.²⁷

Za splnenia zákonných podmienok uvedených v § 75 ods. 1 Zákona o rodine sa pri určení výšky výživného uplatní princíp potenciality príjmov, ktorý má prednosť pred faktickým príjmom povinného. Potencialita príjmov povinného z hľadiska výživného na dieťa má postihovať najmä situácie, kedy je povinný z výživného bez prostriedkov, vyhýba sa práci a preto nemôže a vlastne ani nechce plniť vyživovaciu povinnosť.

V súdnych konaniach o určenie výživného je častokrát prítomná snaha povinného rodiča vyhnúť sa plateniu výživného, resp. snaha minimalizovať jeho výšku. Zákonnými kritériami na strane povinného rodiča pre určenie výšky výživného sú jeho schopnosti, možnosti a majetkové pomery. Súd je v konaní o určenie výživného viazaný vyšetrovacou zásadou, z ktorej mu vyplýva povinnosť zistiť skutočný stav vykonaním všetkých potrebných dôkazov, t. j. aj takých, ktoré účastníci konania nenavrhlí. Náležitú zistenie skutočného stavu je pre aplikáciu potenciality príjmu povinného rodiča kľúčové.

²⁶ Tamtiež.

²⁷ PAVELKOVÁ, B.: *Zákon o rodine. Komentár*. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 399.

Súd v prípade, ak vychádza z potenciality príjmov povinného rodiča, dôvody pre aplikáciu ustanovenia § 75 ods.1 Zákona o rodine uvedie v odôvodnení svojho rozhodnutia. Taktiež uvedie výšku takto určeného príjmu. V opačnom prípade ide o nedostatok, ktorý zakladá nepreskúmateľnosť rozhodnutia.

Potencialita príjmu u zamestnanca, nezamestnaného

V prípade povinného rodiča – zamestnanca, súd skúma výšku jeho príjmu za obdobie posledných 6 až 12 mesiacov. Vyhodnocuje, či pracovná pozícia, ktorú vykonáva zodpovedá jeho dosiahnutému vzdelaniu, praxi a či jeho platové ohodnotenie zodpovedá platovému ohodnoteniu iných pracovníkov na takýchto pracovných pozíciách.

Vhodným nástrojom pre takéto porovnanie sú údaje Štatistického úradu SR, ktorý zverejňuje výšku platov podľa odvetví, ale nápomocné sú aj portály www.platy.sk, www.profesia.sk.

V prípade zistenia, že plat povinného nezodpovedá štandardnému platu iných pracovníkov na obdobných pozíciách s prihliadnutím na región a pracovné skúsenosti, je potrebné zisťovať príčinu tohto nesúladu, a v prípade, ak nie sú dané žiadne objektívne dôvody, je namieste vychádzať z potenciality príjmu povinného rodiča. Za potenciálny príjem je možné považovať len taký príjem, ktorý zodpovedá tak schopnostiam a možnostiam povinného, ako aj ponuke a dopytu na rozumne regionálne určenom trhu práce, ktorá je adekvátna schopnostiam a možnostiam povinného.

Je vhodné všímať si pracovnú históriu povinného. V prípade, ak na strane povinného došlo k výraznému poklesu vo výške príjmu v porovnaní s minulosťou, je potrebné zisťovať príčiny, pre ktoré sa tak stalo. Existujú situácie, kedy k poklesu príjmu došlo bez zavinenia povinného rodiča, napr. strata daňového bonusu z dôvodu rozvodu, dlhodobá práceneschopnosť, zmena pracovného úväzku z dôvodu starostlivosti o maloleté dieťa, vývoj na trhu práce s pod.

V prípade, že k zníženiu príjmu došlo zavinením povinného, súd pri určení výšky jeho potenciálneho príjmu nevychádza z vyššieho príjmu, ktorý povinný predtým dosahoval, ale z príjmu, ktorý by s ohľadom na svoje skutočné schopnosti a možnosti (príp. i majetkové), dané okrem iného jeho fyzickým stavom, nadaním, vzdelaním, pracovnými skúsenosťami a ponukou a dopytom na rozumne regionálne určenom trhu práce mohol dosahovať v čase rozhodovania súdu. V prípadoch, ak došlo k ukončeniu pracovného pomeru je potrebné dôsledne zisťovať dôvody jeho ukončenia. Za vzdanie sa výhodnejšieho príjmu bez vážneho dôvodu je potrebné považovať napr. situácie, kedy pracovný pomer je ukončený dohodou zamestnávateľa so zamestnancom. Časté zmeny zamestnávateľov a opakované ukončenia pracovných pomerov v skúšobnej dobe, opakované sankčné vyradenia z evidencie uchádzačov o zamestnanie pre nespoluprácu, odmietnutia ponúkanej práce môžu nasvedčovať neuspokojivej pracovnej morálke zamestnanca. Veľmi vhodnou pomôckou na zistenie príjmu a získanie prehľadu o pracovnej histórii je výpis z vykonanej lustrácie v Sociálnej poisťovni. Súd by však nemali rezignovať na zisťovanie príjmu vyžiadanim opisov mzdových listov od zamestnávateľa. V opisoch sa nachádzajú aj iné významné údaje, ako je počet odpracovaných hodín, vyplácanie iných benefitov a pod.

Sú prípady, kedy povinný rodič nemá žiadnu pracovnú históriu, nemá žiadnu kvalifikáciu, ani prax. Na druhej strane mu vo vykonávaní práce nebránia žiadne objektívne okolnosti. V takomto prípade je vhodné zvážiť, či je v možnostiach a schopnostiach daného človeka pracovať na pracovnej pozícii, kde by dosahoval príjem aspoň vo výške minimálnej mzdy.

Potencialita príjmu podnikateľa

O aplikácii princípu potenciality príjmov u povinného rodiča podnikateľa uvažujeme vtedy, ak povinný rodič súdu síce predloží dôkazy o výške svojich príjmov, avšak z týchto dôkazov vyplýva, že podnikanie je buď v strate, alebo príjmy z podnikania sú neprimerane nízke vzhľadom na činnosť, ktorú vykonáva. (Je potrebné túto situáciu odlíšiť od prípadu aplikácie domnienky podľa ustanovenia § 63 ods.1 Zákona o rodine, ktorá sankcionuje povinného za nepredloženie, resp. nesprístupnenie podkladov na zhodnotenie svojich majetkových pomerov).

U povinných z vyživovacej povinnosti, ktorí majú príjem z inej než závislej činnosti, súdy nevyhodnocujú iba evidenčné údaje o hospodárení, ale ich celkovú životnú úroveň, na ktorej majú ich deti právo podieľať sa.

V prípade niektorých činností, ktoré povinný vykonáva na základe podnikateľského oprávnenia, je vhodné porovnať jeho príjem s príjmom, ktorý dosahuje pracovník na obdobnej pozícii ako zamestnanec. Ak povinný napríklad podniká ako automechanik a dlhodobo vykazuje účtovnú stratu, je namieste porovnanie jeho príjmu s príjmom automechanika – zamestnanca na obdobnej pracovnej pozícii v zamestnaní.

Potencialita príjmu osoby so zdravotnými obmedzeniami

Jedným z kritérií ovplyvňujúcich schopnosť povinného dosahovať príjem, je jeho zdravotný stav. Ak v dôsledku zhoršeného zdravotného stavu došlo k poklesu výšky príjmu, je to spravidla objektívna okolnosť, ktorá však v konaní musí byť preukázaná. V niektorých prípadoch môže dôjsť v súvislosti so zhoršením zdravotného stavu k trvalému poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. Kompenzáciou tohto poklesu je invalidný dôchodok, ktorý je dávka dôchodkového poistenia, ktorej účelom je zabezpečiť poistencovi príjem v prípade poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu. Existujú prípady, kedy miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť osoby uznanej za invalidnú nie je natoľko vysoká, aby takejto osobe úplne bránila vo výkone akejkoľvek zárobkovej činnosti samozrejme s prihliadnutím na jej zdravotné obmedzenia. Aj v takomto prípade je potrebné zaoberať sa touto okolnosťou, napr. ak je miera poklesu v rozsahu 40 %, zostáva zachovaná v miere 60 %.

Potencialita príjmu v dôsledku trestnej činnosti

Ak má úmyselné protiprávne konanie povinného majúceho znaky trestnej činnosti, za ktoré bol vzatý do väzby a následne mu bol súdom uložený nepodmienečný trest odňatia slobody, pri jeho výkone dochádza spravidla k poklesu alebo až strate jeho príjmov. Aj v takom prípade je namieste uplatnenie princípu potenciality príjmov. Skutočnosť, že takýmto konaním sa povinný vzdal objektívnej možnosti platiť výživné, nemôže byť na úkor oprávneného. Opačný výklad ustanovenia § 75 ods. 1 veta druhá Zákona o rodine by viedol k absurdným dôsledkom, medziiným k tomu,

že povinný by sa svojim úmyselným násilným konaním voči oprávnenému s následnou väzbou a právoplatným uložením nepodmienečného trestu odňatia slobody „zbavil“ (alebo mohol „zbaviť“) svojej vyživovacej povinnosti.²⁸

Na druhej strane, podľa Stanoviska Občianskoprávneho a obchodného kolégia NS ČR č. Cpjn 204/2012 zo dňa 19.10.2016 nesmie ísť skutočnosť, že bol povinný rodič odsúdený na trest odňatia slobody za úmyselný trestný čin, na ťarchu dieťaťa. To však znamená tiež to, že súd výživné odsúdenému povinnému rodičovi neurčí vtedy, ak by bolo jeho určenie v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa, pretože práve taká skutočnosť by šla na ťarchu dieťaťa. Ak je povinný odsúdený na dlhodobý trest odňatia slobody, nedisponuje žiadnym majetkom, z ktorého by bolo možné výživné hradiť a zároveň nie je vo výkone trestu odňatia slobody pracovne zaradený a túto skutočnosť nemôže ovplyvniť a bola by za takejto situácie povinnému uložená povinnosť platiť výživné, hoci by bolo celkom zrejmé, že výživné nebude možné vymôcť, bol by taký postup v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa, pretože určenie povinnosti platiť výživné povinnému rodičovi, ktoré by však reálne dieťaťu nebolo vyplatené, môže byť prekážkou zabezpečenia potrebných prostriedkov iným spôsobom. Hoci je spáchanie trestného činu s následkom odsúdenia na nepodmienečný trest odňatia slobody možné kvalifikovať ako zbavenia sa príjmu bez vážneho dôvodu, v takom prípade, ak nemožno reálne očakávať vymoženie výživného s ohľadom na situáciu povinného, by stanovenie výživného tomuto povinnému bolo v rozpore s princípom najlepšieho záujmu dieťaťa, ktorý je podľa článku 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa prvoradým hľadiskom pri akejkolvek činnosti týkajúcej sa detí.

3.2.4 Pasivita rodičov – podnikateľov

V prípade rodičov, ktorí sú podnikateľmi či už ako fyzické osoby oprávnené na podnikanie alebo ktorí podnikajú cez spoločnosť s ručením obmedzeným alebo akciovú spoločnosť a po výzve súdu na preukázanie príjmov ostávajú pasívnymi a nedoložia potrebné doklady, súdy prihládajú na nich ako účtovné jednotky, aplikujú príslušné ustanovenia zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“). Podľa zákona o účtovníctve sú účtovné jednotky povinné účtovať majetok, záväzky, náklady, výnosy, výdavky a príjmy v účtovných knihách a zobrazovať ich v účtovných závierkach. Úlohou súdov je vždy zistiť, či povinný rodič ako „účtovná jednotka“ účtuje v sústave jednoduchého alebo podvojného účtovníctva. Najjednoduchšie to zisťuje sudca priamou otázkou priamo na pojednávaní.

POZOR: ak má rodič príjmy z inej než závislej činnosti podliehajúcej dani z príjmu a súdu ich nepreukáže, nepredloží podklady na zhodnotenie majetkových pomerov a nezrejmi súdu všetky skutočnosti potrebné na rozhodnutie, tak priemerný mesačný príjem predstavuje dvadsaťnásobok sumy životného minima (§ 2 písm. a) zákona č. 601/2003 Z. z.).

²⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 3 Cdo 236/2018 zo dňa z 20.02. 2019.

Účtovná jednotka účtujúca v sústave podvojného účtovníctva účtuje v denníku a v hlavnej knihe. Účtovná jednotka účtujúca v sústave jednoduchého účtovníctva účtuje v peňažnom denníku, v knihe pohľadávok, v knihe záväzkov a v pomocných knihách, ak je ich vedenie potrebné. Podľa týchto zistení súdy následne požadujú vyššie uvedené doklady, pokiaľ nepríde k rodičovskej dohode ohľadom výšky výživného a rodičia doklady nedoložia sami.

Pre súdy majú dôležitú výpovednú hodnotu aj riadna a mimoriadna účtovná závierka, súvaha a výsledovka účtovnej závierky.

Pod účtovnou závierkou treba rozumieť „*štruktúrovanú prezentáciu skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, poskytovanú osobám, ktoré tieto informácie využívajú (ďalej len "používatelia")*".²⁹ Účtovná závierka v sústave podvojného účtovníctva okrem všeobecných náležitostí podľa odseku 2 obsahuje tieto súčasti: a) súvahu, b) výkaz ziskov a strát, c) poznámky. Účtovná závierka v sústave jednoduchého účtovníctva okrem všeobecných náležitostí podľa odseku 2 obsahuje tieto súčasti: a) výkaz o príjmoch a výdavkoch, b) výkaz o majetku a záväzkoch.³⁰

V súvahe riadnej účtovnej závierky a mimoriadnej účtovnej závierky sa vykazujú informácie o majetku, záväzkoch a rozdiel majetku a záväzkov účtovnej jednotky ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie.³¹ Pri zisťovaní príjmu u podnikateľov má význam skúmať aj výkaz ziskov a strát v účtovných závierkach. Vo výkaze ziskov a strát riadnej účtovnej závierky a mimoriadnej účtovnej závierky sa vykazujú náklady, výnosy a výsledok hospodárenia za účtovné obdobie a bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie. Vo výkaze ziskov a strát priebežnej účtovnej závierky sa vykazujú informácie od začiatku účtovného obdobia do dňa, ku ktorému sa zostavuje priebežná účtovná závierka za účtovné obdobie a informácie za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie.³²

Ak je to potrebné, hlavne pri typoch spoločnostiach akciová spoločnosť a spoločnosť s ručením obmedzeným, je vhodné z účtovných dokladov zisťovať pre účely určenia objektívneho príjmu povinného rodiča aj: majetok, záväzok, príjem a výdavky, náklady, celkové aktíva a pasíva spoločností (§ 2 ods. 4 písm. a), b), f), g), e), i), k) zákona o účtovníctve) a o to viac, ak je povinný rodič jediným spoločníkom či konateľom v spoločnosti. Majetkom sú „tie aktíva účtovnej jednotky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, je takmer isté, že v budúcnosti zvýšia ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dajú sa spoľahlivo oceniť podľa § 24 až 28“; vykazujú sa v účtovnej závierke v súvahe alebo vo výkaze o majetku a záväzkoch, záväzok, príjem a výdavky,

²⁹ § 17 ods. 1 zákona o účtovníctve.

³⁰ § 17 ods. 3 a 4 zákona o účtovníctve.

³¹ § 18 ods. 3 veta prvá zákona o účtovníctve.

³² § 18 ods. 4 zákona o účtovníctve.

náklady, celkové aktíva a pasíva spoločností. Záväzkom je „existujúca povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dá sa spoľahlivo oceniť podľa § 24 až 28; vykazuje sa v účtovnej závierke v súvahe alebo vo výkaze o majetku a záväzkoch“. Príjmom je „prírastok peňažných prostriedkov alebo prírastok ekvivalentov peňažných prostriedkov účtovnej jednotky“. Výdavkom je „úbytok peňažných prostriedkov alebo úbytok ekvivalentov peňažných prostriedkov účtovnej jednotky“. Nákladom je „zníženie ekonomických úžitkov účtovnej jednotky v účtovnom období, ktoré sa dá spoľahlivo oceniť“. Aktívami sú „ekonomické prostriedky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, od ktorých sa očakáva, že v budúcnosti povedú k zvýšeniu ekonomických úžitkov; aktíva tvoria majetok a iné aktíva“. Pasívami sú „zdroje majetku, ktoré predstavujú celkovú sumu záväzkov účtovnej jednotky vrátane iných pasív a rozdielu majetku a záväzkov“.

3.2.5 Zisťované výdavky rodičov

Pokiaľ nedôjde k uzavretiu rodičovskej dohody ohľadom výšky výživného, tak za účelom určenia objektívneho výživného je potrebné zo strany súdov zisťovať pravidelné aj nepravidelné výdavky rodičov. Ide najmä o výdavky:

- spojené s bývaním (nájomné, prevádzka bytu, domu, daň z nehnuteľnosti, poplatok za odpad, a pod.),
- ošatením,
- stravou,
- mobilný telefón (druhy) a internet,
- úvery (spotrebné, hypotekárne, a pod.),
- výdavky na voľnočasové koníčky a aktivity (futbal, golf, hokej, a pod.),
- zdravotným stavom,
- starostlivosťou o dieťa a domácnosť,
- vyživovacími povinnosťami k iným deťom alebo i aktuálnej manželke,
- poisťovacími plneniami, pôžičkami, splátkovými platbami, sporením,
- výdavkami na výkon povolania, a pod.
- dovolenky, nechty, fajčenie, kozmetika, a pod.

Každá položka má vlastnú výpovednú hodnotu. Súdu môže napomôcť pri rozhodovaní aj rozčlenenie výdavkov na skupinu výdavkov, ktoré rodič musí nevyhnutne vynaložiť na svoj život (základné bežné potreby na výživu rodiča) a na skupinu výdavkov, ktoré nie sú pre život rodiča nevyhnutné. Podľa rovnakého kritéria posudzuje súd práva oprávneného dieťaťa pri rozhodovaní o výške vyživovacej povinnosti: iba základné bežné potreby dieťaťa pokrýva výživné rodičov výnimočne v tom prípade, ak sú možnosti a schopnosti rodičov slabé alebo objektívne obmedzené a nedovoľujú poskytnúť dieťaťu viac. Pokiaľ to však životná úroveň rodičov dovoľuje, treba pri určení výšky výživného zohľadniť tiež náklady na voľnočasové aktivity, dovolenky, výlety, detské tábory, lyžiarsky kurz a pod. tak, aby sa deti podieľali na výhodách vyššej životnej úrovne rodičov.

Podstatná zmena niektorého z faktorov, ktoré prispeli k určeniu životnej úrovne u povinného, je dôvodom na zmenu rozhodnutia. Ak sa však povinný rodič bude odvolávať na svoju životnú úroveň s odkazom na výdavky, ktoré mu vznikli v čase po vyhlásení rozhodnutia, potom sa súd musí zaoberať otázkou nevyhnutnosti vynakladania týchto výdavkov. Tie z nich, ktoré nie je nevyhnutné vynaložiť, nesmie zohľadniť pri výpočte výšky výživného voči dieťaťu. Posúdenie nutnosti konkrétnych výdavkov, resp. ich nevyhnutnosť, závisia od úvahy súdu a sú odvodené od skutkových okolností prípadu. Inak bude súd posudzovať splátky leasingu na motorové vozidlo v prípade, že ho rodič bude potrebovať na výkon práce, resp. zo zdravotných dôvodov, a inak v prípade, že slúži na uspokojovanie jeho nie nevyhnutných prepravných potrieb. Takéto ustanovenie má význam najmä v súvislosti s príjmami povinného rodiča z inej než závislej činnosti, kde je nevyhnutné hodnotiť zisk aj z pohľadu uplatnených výdavkov, ktoré jeho výšku priamo ovplyvňujú. Na jeho aplikáciu sa však v tomto prípade uplatňuje špeciálne ustanovenie § 63 ods. 2 Zákona o rodine.

Cieľom ustanovenia § 62 ods. 5 Zákona o rodine je zvyšovať plynule mieru rodičovskej zodpovednosti tým, že potreby rodiča môžu byť uspokojené až následne, keď rodič splní svoju vyživovaciu povinnosť a prispeje v primeranej miere na potreby dieťaťa. Každý rodič má povinnosť v prvom rade zabezpečiť výživu svojho dieťaťa a až následne má právo využiť zostávajúce finančné prostriedky na uspokojovanie svojich vlastných potrieb.

Výdavky rodičov sa teda vyhodnocujú jednotlivo a skúma sa ich objektívna nevyhnutnosť. Súdy nie vždy uznajú za nevyhnutné všetky výdavky uznávané v zmysle daňových predpisov. Daňové subjekty (oprávnený a povinný z vyživovacej povinnosti) v daňových dokumentoch často uvádzajú výdavky, ktoré smerujú skôr k uspokojeniu osobných potrieb a nie na podnikanie. Súdy sú oprávnené preskúmať opodstatnenosť výdavkov, podrobne skúmať výpisy z bankových účtov, hlavne fyzických osôb oprávnených na podnikanie, dôvody prevodu vlastníckeho práva rodiča k hnutelným veciam či nehnuteľnostiam na inú osobu.

3.3 Započítavanie osobnej starostlivosti o dieťa do výšky výživného

Ako je uvedené vyššie, pojem vyživovacia povinnosť zahŕňa nielen peňažné plnenie, ale iné plnenia. Vyživovaciu povinnosť možno plniť aj formou osobnej starostlivosti o dieťa, ak rodičia spolu žijú, tak sa prihliada aj na starostlivosť rodičov o domácnosť. Vyživovaciu povinnosť možno plniť aj poskytnutím naturálnych plnení. Samotná výška jednotlivých plnení pri výživnom je ovplyvnená rôznymi okolnosťami v závislosti od toho, v akom druhu starostlivosti sa dieťa nachádza. Je rozdiel, či je dieťa zverené len jednému rodičovi a s druhým rodičom má upravený styk, široký styk alebo nemá styk upravený. Alebo či je dieťa v striedavej osobnej starostlivosti či spoločnej osobnej starostlivosti. Pojem výživné má sociologický rozmer, lebo okrem ekonomického postavenia rodičov zahŕňa aj súkromné prvky ako sú osobná starostlivosť o dieťa, výchova a vzdelávanie dieťaťa. Výživné nikdy nenahradí deťom stabilnú a funkčnú plnohodnotnú rodinu.

V zmysle všeobecného zákonného pravidla súd vždy prihliada pri určovaní konkrétneho rozsahu vyživovacej povinnosti na to, ktorý z rodičov a v akej miere sa o dieťa osobne stará (§ 62 ods. 4 ZR). Súd má obligatórnu povinnosť skúmať, či a v akej miere sa povinný rodič o dieťa stará alebo nestará, lebo osobná starostlivosť môže do istej miery nahradiť aj výživné v peňažnej forme. Článkom 32 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd je garantované okrem iného aj právo dieťaťa na rodičovskú starostlivosť a výchovu³³, z čoho vyplýva povinnosť rodiča o dieťa sa starať či už osobne alebo finančnými plneniami. Ideálnym stavom je, ak dieťa žije v úplnej rodine, kde sa obaja rodičia podieľajú podľa miery pracovných povinností ako na osobnej starostlivosti tak na finančných výdavkoch na dieťa.

V súčasnosti máme na Slovensku viaceré modely starostlivosti rodičov o dieťa: zverenie dieťaťa do výlučnej osobnej starostlivosti jedného z rodičov, zverenie dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov a od 01.01.2023 aj zverenie dieťaťa do spoločnej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov. Otázka znie, do akého veku dieťaťa je možné plne nahrádzať osobnú starostlivosť finančným plnením. Pri charaktere starostlivosti o dieťa sa prihliada na vek dieťaťa, ale primárne na reálnu náročnosť starostlivosti o dieťa v závislosti od toho, či ide o zdravé dieťa alebo dieťa choré. Ak je to choré dieťa, tak tu dôležitú úlohu hrá reálne preukázaný aktuálny zdravotný stav dieťaťa, prípadne aj jeho zdravotné postihnutie. Ďalej sa prihliada na potrebu zabezpečovať a manažovať mimoškolské aktivity dieťaťa (odvoz na krúžky), potrebu náročnejšej prípravy na vyučovanie podľa intelektuálnych schopností dieťaťa.

Pri prvom modeli je dieťa zverené do osobnej starostlivosti jedného z rodičov. Konkrétny podiel osobnej starostlivosti, ktorý má byť odzrkadlený vo finančnom plnení je na úvahe súdu a závisí od konkrétnych okolností prípadu, na čom všetkom z vyššie uvedeného sa ten ktorý z rodičov vo vzťahu k dieťaťu podieľa. Mnohí povinní rodičia sa často domnievajú, že ak sa o dieťa osobne starajú v rámci svojho rozsahu styku, tak nie sú povinní platiť žiadne výživné v peniazoch. Naša právna úprava takúto možnosť nepripúšťa, lebo jednak ide o prípad zverenia dieťaťa len jednému rodičovi a jednak zákon o rodine určuje minimálnu zákonnú výšku výživného, čím je odstránená pochybnosť, že by súd nemal určiť výživné pri zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti len jednému rodičovi. Pri rozsahu styku rodiča s dieťaťom sa odlišujú základné tri prípady pri zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti len jednému rodičovi, a to: neupravený a ani len nerealizovaný styk, úzky styk (napr. každý druhý týždeň od piatku do nedele), široký styk (najčastejšie každý páry týždeň od piatka do nedele či pondelka, a aj v každý nepárny týždeň na jeden či dva dni). Dôležitú úlohu pri hľadaní spôsobu započítania osobnej starostlivosti o dieťa do výšky výživného zohráva pri nezhode rodičov súdom aplikovaná vyšetrovacia zásada, v zmysle ktorej sa ustáli výška objektívnych výdavkov na dieťa pri konkrétnom rozsahu styku.

Pri absencii stretávania sa povinného rodiča s dieťaťom alebo úzkym stykom by sa vo všeobecnosti ani nemala započítavať niekoľko dňová starostlivosť v mesiaci do peňažnej sumy ako výživného. Pri širokom rozsahu styku povinného rodiča s dieťaťom sa v konkrétnom prípade vždy zadefinuje výška výdavku na stravu, keďže povinný rodič bude zabezpečovať starostlivosť o dieťa

³³ Nález Ústavného súdu ČR, spis. zn. IV. ÚS 1181/07 zo dňa 06.02.2008.

len na niekoľko dní v mesiaci. Tu vidíme spravodlivé riešenie v tom, že sa prepočíta výdavok na stravu na dieťa na dni a pomerná časť z toho bude predstavovať stravu platenú povinným rodičom.³⁴ V súčasnosti sú na Slovensku vo vzťahu k rodinnému rozpočtu najdrahšími okrem stravy aj oblečenie a obuv, energie, preto sa na to nesmie zabúdať. Pokiaľ ide o výdavky na energie v domácnosti obývanej dieťaťom, tu by sa to ani konkrétne nepočítalo, ale súd by na to *ex offo* prihliadal podľa predložených dokladov od rodičov pri energiách. Podružne by zisťoval počet osôb, ktoré reálne obývajú domácnosť dieťaťa. Pri výdavkoch na bežné i sezónne oblečenie, obuv³⁵ súd vychádza z praxe z reálneho života pri bežných cenách. Pri rodičmi predkladanými výdavkami na platby energií, pri ich neprimerane vysokých sumách (napr. na 1-izbový byt 200 € mesačne) je úlohou súdu skúmať aj fakt, aká suma sa rodičom vracia vo forme preplatku.³⁶ Rovnako je potrebné sa pri zisťovaní rozsahu starostlivosti vysporiadať s argumentáciou rodičov, že dieťaťu rodič zakupuje oblečenie, obuv alebo že zabezpečuje celodennú starostlivosť počas polovice času letných prázdnin. Najčastejším modelom je, že oblečenie a obuv kupuje rodič, ktorému je dieťa zverené do starostlivosti a povinný rodič sa bráni, že aj on občas niečo kúpi, ale pri najčastejších situáciách to dieťaťu ani do druhej domácnosti nedáva. Tu by bolo vhodné na situáciu nahliadať tak, že výdavok na oblečenie (zobjektivizované) sa pričíta k výdavkom rodiča, ktorému je dieťa zverené a u druhého rodiča sa bude na to prihliadať pri určovaní výšky výživného podľa individuálnej situácie. Pokiaľ ide o celodennú starostlivosť povinného rodiča o dieťa počas minimálne polovičného času letných prázdnin, všeobecne je zaužívané, že na toto obdobie sa výška výživného povinnému rodičovi neznižuje. Všeobecne sa je známe, že rodič má zvýšené výdavky na dieťa v súvislosti s plnením si povinnej školskej dochádzky vždy v septembri, kedy dieťa nastupuje do ďalšieho školského ročníka, na čo by sa mal finančne pripraviť. Rodič má zvýšené výdavky napríklad na poplatky v škole, školské učebnice a rôzne školské pomôcky, oblečenie, úbor na telesnú, platí sa strava na dva mesiace dopredu, atď. Pritom je práve na oprávnenom rodičovi, ktorý nemá cez letné prázdniny dieťa v starostlivosti, aby si výživné od povinného rodiča odložil práve na vyššie uvádzané septembrové školské poplatky. Taktiež platí, že výživné je určené na základe preukázania odvodnených potrieb dieťaťa, pričom mesačné náklady na tieto potreby predstavujú priemernú sumu, ktorá je vynaložená na pravidelné, aj na nepravidelné výdavky počas celého roka.

³⁴ Príklad: Ak má matka výdavok na stravu dieťaťa mesačne 200 € pri 30 dňoch, tak na jeden deň ide o sumu 6,66 €. Ak by mal povinný rodič dieťa u seba cca 10 dní v mesiaci, jeho výdavok na starostlivosť na výživu dieťaťa by bola cca 66,60 €.

³⁵ Pokiaľ by rodič deklaroval vo výdavkoch aj výdavky na sezónne hlavne zimné oblečenie a obuv, ktorého ceny sú samo o sebe podstatne vyššie, tu je potrebné sumy najprv zobjektivizovať a potom spriemerovať na mesiace. Napríklad ak zimná bunda stála 120 € pri veku dieťaťa 14 rokov, sumu treba vydeliť 12 mesiacmi a tak sa dostane priemerný mesačný výdavok na zimnú bundu 10 €. Na druhej strane však treba hodnotu bundy hodnotiť aj vo vzťahu k pomeru rodičov.

³⁶ Mnohí rodičia majú nastavené vysoké mesačné zálohové platby s cieľom istého „druhu sporenia“ s vyplatením preplatku raz za rok od dodávateľa energií.

Podľa viacerých rozhodnutí Krajského súdu v Ostrave (napr. spis. zn. 14 Co 312/2009 a 13 Co 233/2009) osobná starostlivosť rodičov je daná vo všeobecnosti na roveň vyživovacej povinnosti len u detí zhruba do 10 rokov ich veku. Aj napriek tomu, že dieťa je samostatnejšie s postupným dospievaním a vo všeobecnosti sa znižuje miera osobnej starostlivosti rodiča o dieťa, apelujeme na nutnosť posudzovať každý prípad individuálne. Obligatórnym zákonným hľadiskom pri určovaní výšky výživného je osobný výkon starostlivosti, ktorý zákon o rodine nepochybne kladie na roveň finančnému zabezpečeniu výživy.³⁷ Zákonná povinnosť vyživovať alebo zaopatrovateľného v zmysle § 213 TZ (teraz § 207 - pozn. aut.) nespočíva len v peňažnom plnení, ale aj v povinnosti vyživovať a zaopatrovateľnú osobu v naturálnej podobe, t. j. vo faktickej starostlivosti o jeho bývanie, ošatenie, hygienu, zdravie vrátane starostlivosti o jeho výchovu a všestranný rozvoj.³⁸

Pri druhej forme osobnej starostlivosti je dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov (§ 24 ods. 3 ZR), kedy súd nemusí určiť výživné rodičom. Podľa § 62 ods. 6 ZR „*ak je maloleté dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti rodičov, súd pri určení výživného prihliadne na dĺžku striedavej osobnej starostlivosti každého rodiča alebo súd môže rozhodnúť aj tak, že počas trvania striedavej osobnej starostlivosti rodičov výživné neurčuje.*“ Pri veľkej disproporcii príjmov medzi rodičmi a na návrh jedného z rodičov alebo aj bez návrhu môže súd lepšie finančne situovanému rodičovi výživné aj určiť, a to zvyčajne na dorovnanie životnej úrovne dieťaťa v starostlivosti druhého, ekonomicky slabšieho rodiča, eventuálne na tvorbu úspor.

Tretí model starostlivosti o dieťa predstavuje novo vytvorený inštitút k 1.1.2023 na území Slovenskej republiky a to je spoločná osobná starostlivosť obidvoch rodičov (§ 24 ods. 1 a 2 ZR), ktorá je vždy výsledkom dohody rodičov. V zmysle § 62 ods. 7 ZR „*súd môže schváliť dohodu rodičov o výške výživného alebo môže rozhodnúť aj tak, že počas trvania spoločnej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov výživné neurčuje*“. Z podstaty inštitútu spoločnej osobnej starostlivosti vyplýva, že rodičia súhlasia, že aj výživu dieťaťa budú zabezpečovať obaja spoločne a teda súd nemá dôvod rozhodovať o výživnom, nakoľko, ak by jeden z rodičov nesúhlasil s určeným výživným, popieralo by to samotnú podstatu inštitútu spoločnej osobnej starostlivosti. Fundamentálnym základom je tu vo všeobecnosti súhlas oboch rodičov a skutočnosť, že sa vedú vzájomne dohodnúť bez konfliktov a bez ingerencie súdu o všetkom ohľadne ich dieťaťa. Ustanovenie § 62 ods. 7 ZR má za cieľ predísť výkladovým otáznikom v praxi, preto explicitne stanovuje, že ak je maloleté dieťa zverené do spoločnej starostlivosti rodičov, súd môže schváliť dohodu rodičov o výške výživného.

³⁷ Uznesenie Ústavného súdu SR, spis. zn. IV. ÚS 489/2011 zo dňa 10.11.2021.

³⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 1 Tz 7/2001 zo dňa 23.05.2001 (R 23/2002).

4 VYBRANÉ APLIKAČNÉ PROBLÉMY VO VZŤAHU K VYŽIVOVACEJ POVINNOSTI RODIČOV K DEŤOM

Aplikačná prax sa v rámci konaní týkajúcich sa vyživovacej povinností rodičov k deťom stretáva s množstvom problematických otázok, s ktorými sa musí v rámci rozhodnutia o výške výživného vypoariadať. Keďže v súčasnosti neexistuje ucelený materiál, ktorý by tieto otázky riešil, Metodika v tejto časti ponúka odpovede na niektoré z často diskutovaných otázok s cieľom prispieť k zjednocovaniu súdnej praxe a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.

4.1 Trvanie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom

Súčasťou rodičovských práv a povinností je sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývin maloletého dieťaťa (§ 28 ods. 1 písm. a) ZR). Rodičia by mali reflektovať, že vo vzťahu k dieťaťu majú nielen práva, na ktoré často bez ďalšieho poukazujú a dávajú ich na prvé miesto, ale aj mnoho povinností, vrátane zodpovednosti za zdravý a nerušený vývoj svojich detí.

Vyživovacia povinnosť rodičov k dieťaťu trvá v zmysle ustanovenia § 62 ods. 1 ZR do momentu, kým dieťa nie je schopné samé sa živiť. Zákon o rodine bližšie nedefinuje, kedy dieťa nadobúda schopnosť samé sa živiť, obsah tohto pojmu závisí vždy od individuálnych okolností konkrétneho prípadu. Všeobecne je v právnej teórii i súdnej praxi prijímaný názor, že dieťa nadobúda schopnosť samé sa živiť, ak je schopné samostatne, z vlastných zdrojov, uspokojovať všetky relevantné životné náklady. Vyžaduje sa, aby táto schopnosť napĺňala požiadavku trvalosti tohto stavu, príjem náhodného charakteru nemožno považovať za nadobudnutie schopnosti samostatne sa živiť.³⁹

Trvanie vyživovacej povinnosti nie je viazané na dosiahnutie určitej vekovej hranice, ani na dosiahnutie plnoletosti. Dosiahnutie plnoletosti má význam z hľadiska aplikovania určitých osobitností v oblasti procesného práva, aj hmotného práva⁴⁰, avšak táto skutočnosť je irelevantná pre určenie trvania vyživovacej povinnosti rodičov k deťom. Pri určovaní vyživovacej povinnosti a zároveň jej trvaní je potrebné si vymedziť, že oprávneným je dieťa ako potomok v prvom stupni. Pritom pojem „dieťa“ nemožno stotožňovať s pojmom „maloletý“ ako to robí, napríklad Dohovor o právach dieťaťa v článku 1, resp. viazať zánik práva na výživu dieťaťa na konkrétny rok života oprávneného ako je to uvedené v zákone č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa v znení neskorších predpisov. V jeho zmysle štát poskytuje dávky len na dieťa, ktoré kumulatívne spĺňa množinu

³⁹ HORVÁTH, E. a VARGA, E. *Zákon o rodine – komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2009, s. 482.

⁴⁰ V prípade plnoletého dieťaťa je možné konanie o výživnom začať iba na návrh (§ 155 CMP), rovnako konanie o zmene alebo rušení vyživovacej povinnosti (§ 78 ods. 2 ZR). Výživné možno priznať len odo dňa začatia súdneho konania, nie spätne (§ 77 ods. 1 ZR), ak dôjde k zrušeniu alebo zníženiu výživného za uplynulý čas, spotrebované výživné sa vracia (§ 78 ods. 2 ZR *a contrario*), započítanie je na základe dohody možné (§ 76 ods. 2 ZR). V prípade plnoletých detí je možné nepriznať výživné pre rozpor s dobrými mravmi (§ 75 ods. 2 ZR) a nie je možné využiť inštitút tezaurácie výživného (§ 64 ZR).

zákonom stanovených podmienok a patrí medzi ne aj nepresiahnutie 25. roku veku dieťaťa. Takéto obmedzenie zákona o rodine nepozná a nemožno k nemu dospieť ani výkladom.⁴¹

Pre účely určenia trvania vyživovacej povinnosti teda nie je možné odkazovať na definície predpisov verejného práva, napr. zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení alebo zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, ktoré používajú pojem nezaopatrené dieťa a definujú ho aj pomocou konkrétnej vekovej hranice. Pojem nezaopatrené dieťa nie je pojmom rodinného práva, zákon o rodine tento pojem používa výlučne v súvislosti so stanovením výšky minimálnej vyživovacej povinnosti podľa ustanovenia § 62 ods. 3: *„Každý rodič bez ohľadu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové pomery je povinný plniť svoju vyživovaciu povinnosť v minimálnom rozsahu vo výške 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené nepľnoleté dieťa alebo na nezaopatrené dieťa podľa osobitného zákona.“*⁴² Používanie tohto pojmu na iné účely ako určenie minimálnej výšky výživného nie je možné. Rovnako platí, že pojmy definované v určitom právnom predpise sú definované výlučne pre účely tohto právneho predpisu, spravidla determinujú pôsobnosť zákona a nemožno ich ani analogicky využívať pre účely iných právnych predpisov.

Zákon o rodine neurčuje žiadny konkrétny vekový cenzus pre zánik vyživovacej povinnosti. Rodičia sa tejto povinnosti absolútne nemôžu zbaviť ani pokiaľ by boli úplne nemajetní, s množstvom detí či dokonca žijúci ako osoby bez strechy nad hlavou.

Rodičovská vyživovacia povinnosť zákonne vzniká narodením dieťaťa alebo právoplatnosťou rozhodnutia o určení otcovstva alebo o osvojení. Dosiahnutím plnoletosti vyživovacia povinnosť rodičov nezaniká, pokiaľ dieťa z rôznych dôvodov nenadobudne schopnosť samostatne sa živiť. Zánik vyživovacej povinnosti je viazaný na schopnosť dieťaťa samostatne sa trvalo živiť a uspokojovať všetky nevyhnutné svoje životné náklady z vlastných zdrojov. Do doby trvania vyživovacia povinnosť rodičov k dieťaťu (už aj plnoletému) sa považuje aj štúdium ako sústavná príprava na povolanie na strednej a vysokej škole, nadstavbové štúdium. Pritom štúdium musí mať znaky „sústavnosti a cieľavedomosti.“⁴³

V aplikačnej praxi sa často pertraktuje otázka zániku vyživovacej povinnosti v prípade štúdia dieťaťa. Nižšie uvádzame vybrané súdne rozhodnutia demonštrujúce základné pravidlá rozhodovania o výške výživného súdmi pri študujúcom dieťati. Dovoľujeme si však upozorniť, že aj keď závery plynúce z týchto rozhodnutí sú v zásade všeobecne aplikovateľné, súd musí vždy pri skúmaní toho, či dieťa skutočne nadobudlo schopnosť samé sa živiť vychádzať z individuálnych okolností konkrétneho prípadu.

⁴¹ Rozsudok Krajského súdu v Trnave, spis. zn. 23Co/206/2015 zo dňa 27.07.2015.

⁴² Zákon o rodine odkazuje na konkrétnu právnu normu - § 2 písm. c) zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 372/2004 Z. z..

⁴³ Uznesenie Ústavného súdu ČR, spis. zn. IV. ÚS 1247/13 zo dňa 25.03. 2014 (kauza Převertil).

- *Schopnosť dieťaťa samo sa živiť vlastnou prácou treba posudzovať s ohľadom na jeho vek, zdravotný stav, schopnosti, možnosti, nadanie, zdatnosti a zručnosti; štúdium dieťaťa z hľadiska plynulosti prípravy na budúce povolanie je potrebné hodnotiť so zreteľom na jeho formu, charakter, obsahové zameranie, dĺžku, dosahovaný stupeň vzdelania, časovú a obsahovú nadväznosť na predchádzajúce štúdium.⁴⁴*
- *Vyživovacia povinnosť rodičov k deťom však trvá po dobu, ktorá v jednotlivých prípadoch sa odlišuje, a ktorá je potrebná na to, aby dieťa podľa svojich schopností a nadania mohlo získať vedomosti a znalosti, potrebné na náležité vyzbrojenie sa pre začlenenie sa do takej pracovnej činnosti, v ktorej sa môže plne uplatniť. Platí preto, že ak sa dieťa pripravuje štúdiom na svoje budúce zamestnanie, trvá vyživovacia povinnosť rodičov voči nemu tak dlho, pokiaľ táto jeho príprava nie je skončená. Predpokladom je, že sa dieťa tejto príprave náležite venuje, teda riadne študuje. Len čo je táto odborná príprava uskutočnená a dieťa má možnosť sa živiť vlastnou prácou, vyživovacia povinnosť rodičov voči nemu zanikne.⁴⁵*
- *Aplikačná prax v súvislosti s touto otázkou vyvodila záver, že pre nadobudnutie schopnosti samostatne sa živiť sú dané podmienky ukončením jedného štúdia toho istého stupňa.⁴⁶ Vyživovacia povinnosť (z uhla pohľadu prípravy dieťaťa na povolanie) končí dosiahnutím prvého najvyššieho stupňa vzdelania v bežnom vzdelávacom procese (prvá ukončená vysoká škola alebo univerzita – magister). Rozhodnutie dieťaťa po skončení jednej vysokej školy pokračovať v štúdiu na druhej vysokej škole už nezakladá povinnosť ďalšieho vyživovania.⁴⁷*
- *V zásade možno konštatovať, že ukončenie prípravy na budúce povolanie, za plnoletosti dieťaťa, keď má toto dieťa plnú pracovnú spôsobilosť, za normálneho zdravotného stavu dieťaťa, bez existencie mimoriadnych okolností, ktoré by znamenali reálnu nemožnosť vstúpiť do pracovného procesu, možno považovať za nadobudnutie schopnosti živiť sa. Pri ukončení prípravy na budúce povolanie, za plnej pracovnej spôsobilosti dieťaťa súdna prax iba výnimočne pripúšťa, že vyživovacia povinnosť nezanikla, a to spravidla vtedy, keď sú tu iné mimoriadne okolnosti na strane dieťaťa, ako napr. výrazne zhoršený zdravotný stav, nepriaznivá situácia na trhu práce, za súčasného aktívneho prístupu dieťaťa k hľadaniu si vhodného zamestnania.⁴⁸*

⁴⁴ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave, spis. zn. 8Co 96/2012 zo dňa 24.04.2012.

⁴⁵ Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne, spis. zn. 17CoP 33/2013 zo dňa 24.04.2013.

⁴⁶ Rozsudok Krajského súdu v Trnave, spis. zn. 23CoP 40/2018 zo dňa 20.08.2018.

⁴⁷ Rozsudok Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 24CoP 192/2019, zo dňa 21.07. 2020. Obdobne aj rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 11CoP 465/2019, zo dňa 31.03. 2020.

⁴⁸ Rozsudok Krajského súdu v Žiline, spis. zn. 11Co 347/2016 zo dňa 29.11.2016.

- *Štandardná vyživovacia povinnosť k dieťaťu zaniká ukončením prípravy dieťaťa na jeho budúce povolanie, čím treba rozumieť najmä ukončenie štúdia. Pokiaľ dieťa študuje dennou formou a pracuje brigádnicke, tak vyživovacia povinnosť je daná. Pri akomkoľvek štúdiu treba rozlišovať, či ide o štúdium, ktoré smeruje k nadobudnutiu nevyhnutnej spôsobilosti výkonu budúceho povolania, alebo ktoré je len doplnenie jeho vzdelania (kurzy). Schopnosť dieťaťa samostatne sa živiť môže vzniknúť výnimočne aj pokiaľ dieťa síce študuje dennou formou, ale sa riadne na štúdium nepripravuje. Nejde pritom o ojedinelé zlé študijné výsledky, ale o sústavné zanedbávanie štúdia, ktorého dôsledkom je buď opakujúce sa opakovanie ročníka, alebo opakovaná zmena školy, ktorú dieťa navštevuje.⁴⁹*
- *Nie je podstatné, či sa plnoleté dieťa naďalej subjektívne ešte necíti byť dostatočne pripravené a schopné samostatne sa živiť a získať vlastný príjem na pokrytie svojich potrieb, ale je nutné v záujme predchádzať špekulatívnemu zámernému oddiaľovaniu ukončenia momentu odkázanosti napríklad opakovaným objektívne neodôvodneným štúdiom na vysokých školách bez zjavnej nevyhnutnosti pre dosiahnutie potrebnej kvalifikácie pre uplatnenie sa na trhu práce (tzv. „veční študenti“), považovať požiadavku odkázanosti plnoletého dieťaťa za naplnenú len v prípadoch, kedy sa dospelé dieťa naďalej plynule a najmä sústavne – bez prerušenia, pripravuje na budúci výkon svojho zvoleného povolania.⁵⁰*

Pokiaľ sa plnoleté dieťa rozhodne po ukončení jedného päťročného vysokoškolského štúdia pokračovať v ďalšom štúdiu, toto sa bez ďalšieho nepovažuje za riadne pokračovanie v štúdiu. Vo všeobecnosti platí, že plnoleté dieťa, ktoré ukončilo druhý stupeň vysokej školy je schopné samostatne sa živiť, pritom nie je podstatné či sa zamestná vo svojom vyštudovanom odbore alebo na inom pracovnom mieste. Vychádza sa vždy aj zo situácie na trhu práce, dopĺňania jazykových znalostí potrebných pre možnosť realizácie získaného vzdelania, rekvalifikačných kurzov, nadstavbového štúdia, diaľkového štúdia, zahraničnej stáže, potreby zvyšovania kvalifikácie. Príkladom, kedy dieťa nadobudne schopnosť samostatne sa živiť je uzavretie manželstva dieťaťom mladším ako 18 rokov s plnoletou osobou.⁵¹

⁴⁹ Rozsudok Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 10Co 40/2014 zo dňa 07.05.2014.

⁵⁰ Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, spis. zn. 14CoP 43/2019 zo dňa 29.10.2019.

⁵¹ Rozsudok Krajského súdu v Trnave, spis. zn. 26CoP 17/2020 zo dňa 29.04.2020; rozsudok Okresného súdu Galanta, spis. zn. 22Pc 30/2019 zo dňa 13.11.2019; rozsudok Okresného súdu Trnava spis. zn. 31Pc 19/2020 zo dňa 24.02.2021; rozsudok Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 21CoP 118/2020 zo dňa 25.02.2021; rozsudok Okresného súdu Košice spis. zn. 14Pc 89/2018 zo dňa 07.05.2019, rozsudok Okresného súdu Trnava spis. zn. 40Pc 13/2017 zo dňa 07.11.2018.

Vyživovacia povinnosť zaniká *ex lege* momentom, keď dieťa nadobudne schopnosť samé sa živiť. Ak aj povinný rodič podá návrh na zrušenie vyživovacej povinnosti, rozhodnutie súdu iba deklaruje skutočnosť, ktorá nastala zo zákona, a konštatuje zrušenie vyživovacej povinnosti ku dňu nadobudnutia schopnosti samé sa živiť, a to aj spätne.

Takéto rozhodnutie má význam v prípade, že plnenie výživného bolo vymáhané cestou exekúcie, prípadne prebiehalo trestné konanie súvisiace s neplnením vyživovacej povinnosti, keď bude tvoriť jednoznačný podklad pre zastavenie takýchto stále prebiehajúcich konaní, resp. vylúči eventuálne začatie ďalších.

V súvislosti so zánikom vyživovacej povinnosti je potrebné spomenúť aj otázku nemožnosti priznania výživného pri rozpore s dobrými mravmi v prípade výživného na plnoleté dieťa (§ 75 ods. 2 ZR). Dobré mravy, hoci ide o zákonný pojem, nie sú v zákone priamo definované. Pojmom dobré mravy možno rozumieť pravidlá morálneho charakteru, aj keď za určitých okolností môžu nadobudnúť povahu právnej normy. Ich obsah spočíva vo všeobecne platných zásadách morálky, u ktorých je daný všeobecný záujem na ich rešpektovaní. Ak tieto zásady premietneme do vzájomného vzťahu subjektov občianskeho práva, ide o elementárnu slušnosť, vzájomné rešpektovanie sa a potrebnú mieru tolerancie, a to všetko v spoločensky vhodnej miere a únosnosti. Posúdenie konkrétneho obsahu pojmu dobré mravy prináleží vždy, od prípadu k prípadu, súdu i. Dobré mravy je nevyhnutné posudzovať s ohľadom na daný čas a miesto. V prípade plnoletých oprávnených osôb z výživného súdna prax za rozpor s dobrými mravmi považuje nezodpovedný prístup k štúdiu a jeho objektívne nezdôvodniteľné predlžovanie, za zohľadnenia ďalších konkrétnych okolností prípadu (napr. podnikanie oprávneného s vplyvom na dĺžku štúdia, dôchodkový vek rodiča a pod., alebo dlhodobu nedôslednú plnenie študijných povinností pri záhaľčivom spôsobe života s poukazom na povinnosti dieťaťa podľa § 43 ods. 3 ZR). Po zániku vyživovacej povinnosti prichádza do úvahy aj jej obnovenie (tzv. elasticita vyživovacej povinnosti), a to napríklad v prípade, ak sa dieťa po ukončení strednej školy rozhodne pre prvé štúdium na vysokej škole neskôr, resp. nebolo prijaté na vysokoškolské štúdium bezprostredne po ukončení stredoškolského štúdia. Rovnako sa môže obnoviť aj v prípade zásadného neskoršieho zhoršenia zdravotného stavu oprávneného dieťaťa po tom, čo predtým pri plnom zdraví ukončilo sústavnú prípravu na budúce povolanie, kedy vzhľadom na potenciálny nárok na dávky sociálneho zabezpečenia môžu nastať situácie, že si dieťa bude z vlastných zdrojov schopné uspokojovať iba časť svojich životných potrieb, avšak stále zostane vo zvyšku odkázané na výživu svojich rodičov.

4.2 Minimálne výživné

V zmysle ustanovenia § 62 ods. 3 Zákona o rodine každý rodič bez ohľadu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové pomery je povinný plniť svoju vyživovaciu povinnosť aspoň v minimálnom rozsahu vo výške 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené nepĺnoleté dieťa alebo na nezaopatrené dieťa podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov minime v spojitosti s opatrením, ktorým sa

každoročne upravujú sumy životného minima. Do 30.06.2004 nebola zákonne upravená minimálna výška výživného. Úprava minimálneho výživného bola zavedená až od 01.07.2004. Výška životného minima sa každoročne mení, vždy k 01.07. bežného roka. Z tohto dôvodu sa zaužívala súdna prax uvádzať do petitu len percentuálne vyobrazenie výšky s odkazom na právny predpis upravujúci sumu životného minima. Od 01.07.2023 je výška minimálneho výživného 36,80 €.

Príklad petitu: *„Otec je povinný platiť výživné na maloletú Janu mesačne sumou 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrované, nepľnoleté dieťa podľa zákona číslo 601/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov s účinnosťou od, vždy do 15. dňa toho ktorého mesiaca vopred k rukám matky (otca).“*

V praxi je často diskutovaná otázka vzťahu minimálneho výživného a životného minima v prípadoch, kedy rodič poberá len taký príjem, že po určení vyživovacej povinnosti mu nezostane ani suma životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Súdna prax sa s tou otázkou vyporiadava nasledovne:

Krajský súd Prešov v tejto súvislosti uvádza: *„Právo na výživné je osobným právom každého dieťaťa. Dieťa má zo zákona právo na výživu. Explicitne je rodičom uložená povinnosť plniť si túto vyživovaciu povinnosť, pričom každá povinná osoba musí vždy, aj na úkor svojho minima, zabezpečiť výživu dieťaťa. Dieťaťu je v zmysle zákona priznané právo podieľať sa na životnej úrovni svojich rodičov. Plnenie vyživovacej povinnosti má byť predovšetkým dobrovoľné, motivované skutočnosťou, že jej plnenie umožňuje zabezpečiť odkázanej osobe jej relevantne odôvodnené potreby. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na skutočnosť, že zákon o rodine kogentne upravuje právo dieťaťa na výživu a každá povinná osoba musí vždy, aj keď na úkor svojho minima zabezpečiť jeho výživu.“⁵²*

Rovnako Krajský súd v Banskej Bystrici: *„Každý rodič je povinný výživou povinný platiť na maloleté dieťa, a to bez ohľadu na jeho pomery, teda aj na úkor životného minima rodiča. Týmto je prednostne chránený záujem dieťaťa - jeho výživy.“⁵³* či Krajský súd v Košiciach: *„Výživné v minimálnej výške je povinný plniť každý rodič svojmu dieťaťu, ktoré je odkázané na výživu, a to bez ohľadu na schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného rodiča. Povinnosť súdu určiť minimálne výživné aj sociálne odkázanému rodičovi vyplýva zo zákona a nezávisí od úvahy súdu.“⁵⁴*

Súdy v zásade nemajú inú možnosť, ako postupovať podľa ustanovenia § 62 ods. 3 ZR, aj keď praktickým problémom môže byť v uvedených prípadoch reálna vymožitelnosť výživného. Tá môže byť sanovaná náhradným výživným za splnenia podmienok uvedených v zákone č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine

⁵² Rozsudok Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 19 CoP 16/2013 zo dňa 04.06.2013.

⁵³ Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, spis. zn. 15CoP 12/2015, zo dňa 04.03.2015.

⁵⁴ Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, spis. zn. 8CoP 327/2019, zo dňa 31.03.2020.

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov.

4.3 Výpočet dlžného výživného a zročnosť výživného

Problematiku dlžného výživného je potrebné riešiť v prípadoch, ak dochádza k zmene súdom alebo dohodu rodičov určenej výšky vyživovacej povinnosti, a to tak, že dôjde k zvýšeniu takto určeného výživného. Výšku výživného možno zmeniť v súlade s ustanovením § 78 ods. 1 Zákona o rodine, podľa ktorého „dohody a súdne rozhodnutia o výživnom možno zmeniť, ak sa zmenia pomery.“ Na túto hmotnoprávnu úpravu nadväzuje procesnoprávna úprava, konkrétne ustanovenie § 121 Civilného mimosporového poriadku, ktoré normuje: „Rozsudky o úprave výkonu rodičovských práv a povinností a výžive maloletých a o priznaní, obmedzení alebo o pozbavení rodičovských práv a povinností alebo o pozastavení ich výkonu možno zmeniť alebo zrušiť aj bez návrhu, ak sa zmenia pomery.“ Toto zákonné ustanovenie, ktoré umožňuje meniť právoplatné súdne rozhodnutia, predstavuje výnimku vo vzťahu k vlastnosti súdneho rozhodnutia spočívajúcej v jeho zásadnej nezmeniteľnosti a umožňuje prelomenie prekážky *res iudicata*.

Dôvodom pre zmenu výšky vyživovacej povinnosti je však len taká zmena okolností, za ktorých bolo doposiaľ výživné určené, ktorá sa výraznejším spôsobom prejaví v pomeroch účastníkov.⁵⁵ Ak súd rozhoduje o zmene výšky výživného, svoje oprávnenie opätovne vec prejednávať si musí najskôr dokazovaním preukázať - v prvej fáze konania sa zameria na skúmanie existencie zmeny pomerov oproti času, keď bolo vyhlásené rozhodnutie, ktorého zmena sa požaduje.⁵⁶ Za zmenu pomerov, ktorá spravidla vedie k zvýšeniu vyživovacej povinnosti a tým aj k vzniku dlžného výživného sa vo všeobecnosti považuje najmä uplynutie dlhšieho časového obdobia od rozhodnutia o vyživovacej povinnosti a zmena stupňa vzdelávania dieťaťa.

Najčastejším časovým momentom, od kedy súdy priznávajú resp. upravujú výšku výživného, je odo dňa začatia súdneho konania v súlade s ustanovením § 77 ods. 1 Zákona o rodine, pokiaľ sa rodičia nedohodli na inom dátume, napríklad od vyhlásenia rozsudku, od prvého dňa nasledujúceho mesiaca a pod. Výživné pre maloleté dieťa možno priznať najdlhšie na dobu troch rokov späť odo dňa začatia konania, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa (§ 77 ods. 1 ZR). Len zriedkavo navrhovateľ preukáže dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré by svojou objektivnosťou mali za dôsledok určenie spätného výživného. Za terajšej preťažnosti personálneho aparátu na súdoch nie je predpokladom, že by súd rozhodol o návrhu ohľadom výživného v tom istom mesiaci, kedy bol návrh doručený súdu. Pokiaľ súd výživné zvyšuje, pritom povinný rodič platí v priebehu celého súdneho konania pôvodne súdom určenú sumu alebo dokonca nižšiu či žiadnu sumu, zaručene musel povinnému rodičovi vzniknúť nedoplatok na zročnom výživnom, s čím sa musí súd vo výroku rozsudku vypořadať.

⁵⁵ R 3/1967

⁵⁶ SMYČKOVÁ, R. a kol.: *Civilný mimosporový poriadok. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 468.

Príklad výpočtu nedoplatku: ak došlo k zvýšeniu výživného z 150 € na 180 € mesačne od 01.09.2020 (kedy bolo začaté konanie), súd vo veci vyhlásil rozsudok 19.02.2021 a povinný rodič preukázateľne v období od 01.09.2020 do 19.02.2021 platil pôvodne určenú výšku výživného 150 €, vznikol mu nedoplatok. Pri určovaní dátumu, do ktorého bude vypočítaný nedoplatok súd vychádzal z zaužívanej súdnej praxe, že ak súd vo veci rozhodol po 15. dni v mesiaci, počíta sa do nedoplatku celý mesiac. V tomto konkrétnom prípade to bolo do 28.02.2020. Ak by však bolo o výživnom a nedoplatku rozhodované do 15. dňa, ráta sa vzniknutý nedoplatok do dátumu posledného dňa predchádzajúceho mesiaca, t. j. ak by súd rozhodoval v merite veci dňa 14.02.2021, nedoplatok by sa počítal od 01.09.2020 do 31.01.2023. Pri zvýšenom výživnom z 150 € na 180 € za obdobie od 01.09.2020 do 28.02.2021 by sa nedoplatok vypočítal tak, že rozdiel súm 150 € a 180 € (t. j. 30 €) by sa vynásobil počtom mesiacov (september 2020 až február 2021): $30 \text{ €} \times 6 \text{ mesiacov} = 180 \text{ €}$.

Po ustálení si výšky nedoplatku zročného výživného súdy zvyčajne určujú povinnosť jednorázovo uhradiť dlžné výživné, lebo zákon o rodine nerieši osobitným ustanovením zročnosť nedoplatkov výživného. Pri rozhodovaní o výživnom súdu aplikujú procesné ustanovenia Civilného mimosporového poriadku a na konania podľa Civilného mimosporového poriadku sa použijú aj ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak Civilný mimosporový poriadok neustanovuje inak (§2 ods. 1 CMP). Podľa § 217 ods. 2 CSP možno uložiť pri opakujúcich sa dávkach alebo splátkach povinnosť i na plnenie dávok alebo splátok, ktoré sa stanú splatnými až v budúcnosti. Z toho ustanovenia logicky vyplýva, že sa patria aj splátky (zročného výživného), ktoré sú splatné už v čase rozhodnutia súdu. Podľa § 232 ods. 3 CSP „*je lehota na plnenie tri dni, plynie od právoplatnosti rozsudku. Súd môže v odôvodnených prípadoch určiť dlhšiu lehotu*“. Pokiaľ však účastník konania žiada povoliť mu splácať nedoplatok na zročnom výživnom a preukáže dôvodnosť svojho návrhu (napr. viac vyživovacích povinností, hypotekárny úver, nízky príjem), súdy takejto žiadosti vyhovejú, čím prelomia inštitút predbežnej vykonateľnosti pri zročnom výživnom. Pri povolení splácať nedoplatok na zročnom výživnom musí súd vo výroku presne určiť výšku mesačnej splátky a podmienky splatnosti. Splatnosť splátky zročného výživného je najčastejšie viazaná na ten istý deň ako platba bežného mesačného výživného s podmienkou, že „*omeškanie s plnením jednej splátky má za následok splatnosť celého plnenia*“ (§ 232 ods. 4 CSP, veta za bodkočiarkou). Súd by však nemal povoľovať platenie zameškaného výživného v splátkach automaticky, iba v odôvodnených prípadoch, t.j. ak pomery povinného rodiča objektívne neumožňujú uhradiť zameškané výživné jednou platbou. Ak súd splátky povolí, tak by mal s prihliadnutím na najlepší záujem maloletého dieťaťa rozhodnúť o čo najnižšom počte splátok, aby malo dieťa zameškané výživné čo najskôr k dispozícii.

Výživné sa platí v pravidelných opakujúcich sa sumách, **ktoré sú zročné vždy na mesiac dopredu** (§ 76 ods. 1 ZR), čím je zabezpečená určitá ochrana oprávneného. Povinný platí na dieťa výživné vždy na mesiac dopredu, napríklad zaplatí výživné dňa 15. októbra 2023 a suma je určená na výživu dieťaťa na november 2023. V čase vzniku výdavkov na dieťa má oprávnený potrebné prostriedky na ich úhradu. Zročnosť (splatnosť) určuje súd vo výroku rozhodnutia o výživnom zachovajúc mesačný interval platenia výživného. Súd môže určiť konkrétny deň

v mesiaci, čím ho prispôsobí konkrétnym okolnostiam prípadu, najčastejšie výplatnému termínu povinného rodiča.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že každý výrok súdu ohľadom rozhodovania o výške výživného sa skladá z dvoch častí, jednak sa konštatuje stav do dňa vyhlásenia rozsudku, v ktorom sa vyjadruje ročné výživné (dlžné, splatné) a jednak sa určuje bežné výživné do budúcnosti.⁵⁷

Príklady výrokov:

1. určenie výživného

I. Otec maloletého Juraja, nar. 04.03.2015, je povinný prispievať na výživu maloletého mesačne sumou 150,00 €, a to vždy do 15. dňa v mesiaci vopred k rukám matky.

II. Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

2. zvýšenie výživného

I. Súd zvyšuje výživné na maloletého Juraja, nar. 04.03.2015, zo strany otca zo sumy 150 € mesačne na sumu 200 € mesačne s účinnosťou od 01.09.2021, ktoré je otec povinný uhrádzať do 15. dňa v mesiaci vopred k rukám matky.

II. Nedoplatok na ročnom výživnom za obdobie od 01.09.2021 do 30.11.2022 na maloletého Juraja v sume 700 € sa otcovi povoľuje zaplatiť v splátkach vo výške 4 x 175 € mesačne, spolu s bežným výživným počnúc mesiacom nasledujúcim po právoplatnosti rozsudku s tým, že omeškanie s plnením jednej splátky má za následok zročnosť celého plnenia.

III. Týmto sa mení rozsudok Okresného súdu XXXX č.k. 11P/115/2018 – 89 zo dňa 20.09.2018 v časti výroku o výživnom.

IV. Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

4.4 Úroky z omeškania za nezaplatenú sumu výživného

Výživné sa platí v pravidelných opakujúcich sa sumách, ktoré sú ročné vždy na mesiac dopredu (§ 76 ods. 1 ZR). Dňa 15.06.2013 nadobudla účinnosť novela zákona o rodine vykonaná zákonom č. 125/2013 Z. z., ktorá zaviedla pre prípad omeškania povinného s plnením výživného určeného rozhodnutím súdu právo oprávneného požadovať úroky z omeškania z nezaplatenej sumy podľa predpisov občianskeho práva (§ 76 ods. 3 ZR). Taktiež platí, že plnenie výživného povinným sa započítava najprv na istinu a až po uhradení celej istiny sa započítava na úroky z omeškania (§ 76 ods. 4 ZR). Do § 79 ods. 1 ZR bolo doplnené, že „kto celkom alebo sčasti splnil za iného vyživovaciú povinnosť, je oprávnený od neho požadovať okrem úhrady tohto plnenia“ aj „úroky z omeškania podľa predpisov občianskeho práva“. Podľa § 3 ods. 1 nariadenia vlády SR č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka v znení neskorších

⁵⁷ ŠORL, R.: Predbežná vykonateľnosť v rozhodnutí o vyživovacej povinnosti. In: *Bulletin Slovenskej advokácie*, r. 2008, č. 9, s. 19.

predpisov „výška úrokov z omeškania je o 5 percentuálnych bodov vyššia ako základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky platná k prvému dňu omeškania s plnením peňažného dlhu“. Rovnako sa predmetnou novelou doplnilo do § 4 ods. 2 písm. e) zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov, že od súdneho poplatku je oslobodený aj navrhovateľ v konaní o uplatnení práva na zaplatenie úrokov z omeškania s plnením výživného. Práva uvedené v § 79 ods. 1 ZR sa premlčujú podľa osobitného predpisu (§ 79 ods. 2 ZR). Účelom novely bolo dosiahnuť včasnú platobnú disciplínu u povinných rodičov. Predpokladom vzniku nároku na úroky z omeškania bude vydaný rozsudok, pritom úroky z omeškania sa týkajú ako bežného výživného tak aj nedoplatku na zročnom výživnom.

Je však potrebné zdôrazniť, že konanie o nároku na úroky z omeškania s plnením výživného podľa § 76 ods. 3 ZR, nie je možné považovať za konanie vo veci starostlivosti o maloletých, nedá sa zaradiť pod ustanovenie § 111 CMP, kde je obsiahnutý výpočet konaní vo veciach maloletých. Hoci nárok na úroky z omeškania z dlžného výživného podľa § 76 ods. 3 ZR je hmotnoprávne upravený v zákone o rodine, tak samotné ustanovenie § 76 ods. 3 ZR odkazuje na použitie občianskoprávných predpisov o úrokoch z omeškania, z ktorého dôvodu ide o občianskoprávny vzťah a nárok sporového charakteru, ktorý si uplatňuje osoba, k rukám ktorej má byť výživné v súdom stanovených lehotách splatnosti uhrádzané (zvyčajne jeden z rodičov, prípadne samo plnoleté dieťa) voči rodičovi povinnému platiť výživné.⁵⁸

4.5 Elasticita výživného detí

O elasticite, resp. obnovení vyživovacej povinnosti hovoríme v prípadoch, kedy dochádza k obnoveniu vyživovacej povinnosti rodičov voči dieťaťu po tom, ako už raz takáto vyživovacia povinnosť zanikla v dôsledku nadobudnutia schopnosti dieťaťa samé sa živiť a následne došlo k zmene situácie na strane oprávneného.

K takýmto situáciám obvykle dochádza k prípadoch, ak dôjde k zhoršeniu zdravotného stavu dieťaťa v dôsledku úrazu, alebo choroby, pre ktorý nemôže pracovať a neexistuje iný spôsob zabezpečenia jeho výživy.

Aj v niektorých prípadoch začatia štúdia môže dôjsť k obnoveniu vyživovacej povinnosti. Napríklad, ak dieťa nepokračuje vo vysokoškolskom štúdiu pre to, že nebolo prijaté na ním zvolené štúdium, začne pracovať a popri tom sa pripravuje na prijímacie skúšky, vyživovacia povinnosť, ktorá dočasne zanikla v čase, kedy dieťa pracovalo, sa obnovuje po tom, ako po úspešnom prijatí na denné vysokoškolské štúdium, toto štúdium započne.⁵⁹ Veľmi citlivo a individuálne treba vyhodnotiť prípady, kedy dieťa opakovane zanecháva štúdium a začína študovať na inej škole, ktorá lepšie vyhovuje jeho predstavám (tzv. sa hľadá, alebo večný študent). Je potrebné zistiť, či je pre takéto konanie daný racionálny dôvod a vylúčiť zneužívanie rodičovskej pomoci.

⁵⁸ Uznesenie Krajského súdu v Bratislave, spis. zn. 9NcC 15/2021 zo dňa 6.11.2021.

⁵⁹ Uznesenie Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 24 CoP 15/2019 zo dňa 27.06. 2019.

K situácii obnovenia vyživovacej povinnosti rodičov voči dieťaťu môže dôjsť aj v prípade, že v dôsledku rozvodu manželstva zanikne vyživovacia povinnosť medzi manželmi, ktorá má prednosť a obnoví sa vyživovacia povinnosť rodičov voči dieťaťu, ktoré nie je schopné samé sa živiť.

4.6 Plnoleté zdravotne ťažko postihnuté dieťa poberajúce invalidný dôchodok

Plnoleté zdravotne ťažko postihnuté dieťa poberajúce invalidný dôchodok z mladosti je osobou, ktorá je uznaná za zdravotne ťažko postihnutého za predpokladu, že má jeho zdravotné postihnutie mieru funkčnej poruchy najmenej 50 percent. Pojem funkčná porucha je definovaný ako „nedostatok telesných, zmyslových alebo duševných schopností osoby, ktorý z hľadiska predpokladaného vývoja zdravotného postihnutia bude trvať dlhšie ako 12 mesiacov.“⁶⁰ Vo všeobecnosti platí, že ťažké zdravotné postihnutie nemusí brániť osobe pracovať, pritom o ťažkom zdravotnom postihnutí rozhoduje úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý vydáva aj preukazy ZŤP. Pokiaľ bol osobe vydaný preukaz ZŤP, je oprávnený požiadať aj o príspevok na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, pričom za maloleté dieťa tak môže urobiť zákonný zástupca. Ak je plnoleté dieťa aj invalidným, znamená to, že jeho stav mu výrazným spôsobom bráni vykonávať zárobkovú činnosť, rozhoduje o tom Sociálna poisťovňa a má právo poberať invalidný dôchodok. Otázka invalidného dôchodku je bližšie upravená v zákone č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. O invalidný dôchodok však možno žiadať, ak je miera poklesu schopnosti pracovať o viac ako 41 percent. Účelom invalidného dôchodku je zabezpečiť poistencovi príjem v prípade poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu poistenca trvajúceho dlhšie ako jeden rok. Pri plnoletých deťoch, ak nárok na invaliditu vznikla pred dosiahnutím plnoletosti, je zaužívaný pojem „invalidný dôchodok z mladosti“.

Ak máme plnoleté dieťaťa, ktoré je ťažko zdravotne postihnuté s lekársky určenou diagnózou a priznaným invalidným dôchodkom, tak je tu potrebné rozlišovať ešte aj to, či sa ešte sústavne pripravuje na budúce povolanie alebo už nepripravuje. Treba si všimnúť, že v zmysle § 9 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sa za neopatené dieťa pritom už nepovažuje dieťa, ktoré je poberateľom invalidného dôchodku priznaného z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. Za predpokladu, že sa ťažko zdravotne postihnuté plnoleté dieťa ešte sústavne pripravuje na svoje budúce povolanie,

⁶⁰ § 2 ods. 3 zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

vyživovacia povinnosť rodičov voči dieťaťu trvá (rozsudok OS Žiar nad Hronom zo dňa 17.12.2019, sp. zn. 19Pc/11/2019).⁶¹

Vo všeobecnosti povinný rodič už nemá vyživovaciu povinnosť (KS v Žiline rozsudkom zo dňa 21.8.2020, sp. zn. 8CoP/24/2020).⁶²

Objektívna nemožnosť dieťaťa živiť sa samostatne z dôvodu ťažko zdravotného postihnutia⁶³ nemôže byť na ťarchu tohto dieťaťa a po priznaní sociálnych dávok má stále právo podieľať sa na životnej úrovni svojich rodičov.⁶⁴

Apelujeme však na to, že v zmysle všeobecnej premisy vyživovacia povinnosť rodičov voči deťom je ich zákonná povinnosť, ktorej časové ohraničenie je viazané na dobu, pokiaľ nie sú deti schopné samostatne sa živiť.

Každé dieťa má právo rozvíjať všetky svoje osobné schopnosti a možnosti z dôvodu potreby jeho socializácie. Dieťa i rodič starajúci sa o dieťa majú právo na to, aby štát poskytoval osobitnú ochranu takejto starostlivosti. Ťažké zdravotné postihnutie dieťaťa, v dôsledku ktorého bolo dieťa až obmedzené v spôsobilosti na právne úkony, predstavuje typický príklad objektívnej nemožnosti dieťaťa živiť sa samo aj napriek dosiahnutia plnoletosti. Objektívna nemožnosť dieťaťa živiť sa samostatne z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia⁶⁵ nemôže byť na ťarchu tohto dieťaťa a po priznaní sociálnych dávok má stále právo podieľať sa na životnej úrovni svojich rodičov a právo požadovať od nich výživné⁶⁶, čo je garantované sekundárne aj v čl. 36 ods. 1 a čl. 32 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd.

⁶¹ Okresný súd Žiar nad Hronom rozsudkom spis. zn. 19Pc/11/2019 zo dňa 17.12.2019 zamietol návrh povinného otca na zrušenie vyživovacej povinnosti z dôvodu, že oprávnené plnoleté dieťa je síce poberateľom invalidného dôchodku z mladosti, ale nemá ukončenú sústavnú prípravu na povolanie, dokonca je v ústavnej starostlivosti.

⁶² Krajský súd v Žiline rozsudkom spis. zn. 8CoP/24/2020 zo dňa 21.8.2020 potvrdil rozsudok Okresného súdu Martin č. k. 10Pc 12/2019-59 zo dňa 07. 11. 2019, ktorým súd rušil vyživovaciu povinnosť povinného otca voči plnoletému dieťaťu, ktorý maturitou ukončil sústavnú prípravu na povolanie, poberal dôchodok z mladosti a bol nezamestnaný - bod 18: „... Podľa odvolacieho súdu priznanie invalidného dôchodku nie je samo o sebe dôvodom na zrušenie vyživovacej povinnosti otca voči synovi. Invalidný dôchodok je tiež príjmom, z ktorého sa uspokojujú potreby. Pokiaľ ide o zdravotné postihnutie ohľadom ktorého bol priznaný invalidný dôchodok muselo by byť také (napr. z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia vedúceho až k pozbaveniu spôsobilosti na právne úkony), že by plnoletému synovi znemožňovalo vykonávať akúkoľvek prácu a trvale. Z doplneného dokazovania a to odborného posudku, ktorý je súčasťou rozhodnutia o priznaní invalidného dôchodku vyplýva, že miera poklesu schopnosti plnoletého dieťaťa vykonávať zárobkovú činnosť totiž v súčasnej dobe nie je viac ako 70 % (dôvod plnej invalidity), dosahuje len 45 %. To znamená, že schopnosť vykonávať zárobkovú činnosť je u neho iba obmedzená a je predpoklad, aj s ohľadom na to, že ukončil štúdium na strednej škole, že si môže zabezpečiť príjem vlastnou zárobkovou činnosťou, aj keď by malo ísť o fyzicky a psychicky menej náročné práce s úľavami. Vzhľadom na to je schopný uplatniť sa na trhu práce, čo sa konštatuje aj v odbornom posudku, ktorý je súčasťou rozhodnutia o invalidnom dôchodku a teda aj uspokojovať si svoje náklady, t. j. schopný samostatne sa živiť.“

⁶³ Nález Ústavného súdu ČR zo dňa 13.03.2013, spis. zn. I. ÚS 2306/12 zo dňa 13.03.2013. Obdobne aj nález Ústavného súdu ČR zo dňa 13.03.2013, spis. zn. I. ÚS 1996/12 zo dňa 24.07.2013.

⁶⁴ Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne, spis. zn. 6CoP 23/2020 zo dňa 30.09.2020, rozsudok Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 24CoP 166/2019 zo dňa 19.05.2020, rozsudok Krajského súdu v Žiline, spis. zn. 8CoP 24/2020 zo dňa 21.08.2020.

⁶⁵ Nález Ústavného súdu ČR zo dňa 13.03.2013, spis. zn. I. ÚS 2306/12 zo dňa 13.03.2013. Obdobne aj nález Ústavného súdu ČR zo dňa 13.03.2013, spis. zn. I. ÚS 1996/12 zo dňa 24.07.2013.

⁶⁶ Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne, spis. zn. 6CoP 23/2020 zo dňa 30.09.2020, rozsudok Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 24CoP 166/2019 zo dňa 19.05.2020, rozsudok Krajského súdu v Prešove, spis. zn. 24CoP 45/2019 zo dňa 20.06.2019, rozsudok Krajského súdu v Žiline, spis. zn. 8CoP 24/2020 zo dňa 21.08.2020.

Hmotnoprávnou podmienkou zániku vyživovacej povinnosti rodičov voči dieťaťu je nadobudnutie objektívnej schopnosti dieťaťa samé sa živiť. V niektorých prípadoch dieťa túto schopnosť nenadobudne nikdy, prípade túto schopnosť v priebehu života stratí (k tomu viď Elasticita výživného).

Súhrnne možno konštatovať, že dieťa je schopné samé sa živiť vtedy, ak je schopné samostatne uspokojovať svoje potreby. Môže sa stať, že táto okolnosť nenastane nikdy – napríklad v prípade ťažkej invalidity dieťaťa.⁶⁷

Objektívna nemožnosť dieťaťa živiť sa samostatne z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia vedúceho až k širokému obmedzeniu spôsobilosti na právne úkony, nemôže byť pričítaná na ťarchu tohto dieťaťa v tom zmysle, že by po priznaní sociálnych dávok už nemalo mať právo podieľať sa na životnej úrovni svojich rodičov (a že by nemalo mať právo na výživné zo strany rodiča). Takto znevýhodnené dieťa si svoje postihnutie nespôsobililo a naopak potrebuje pomoc po všetkých stránkach, aby jeho život bol čo najviac znesiteľný v rámci už tak značne obmedzených možností. Dôsledky (aj majetkové, t. j. vyživovacia povinnosť) takéhoto postihnutia dieťaťa preto musia ísť na ťarchu toho, kto (ako racionálna bytosť) dieťa na svet, dobrovoľne a pri vedomí si všetkých možných dôsledkov, priviedol, teda rodiča, pokiaľ to samozrejme jeho majetkové možnosti objektívne umožňujú.⁶⁸

V prípade záveru súdu, že dieťa v dôsledku jeho ťažkého zdravotného postihnutia nikdy nenadobudne schopnosť samé sa živiť, vyživovacia povinnosť rodičov bude trvať po dobu celého jeho života.

Je rozdiel, či je miera poklesu schopnosti dosahovať príjem znížená napr. na 40 %, pričom ostáva zachovaná 60 % schopnosť príjem dosahovať, alebo či je miera poklesu schopnosti dosahovať príjem oveľa vyššia.⁶⁹ Posúdenie tejto miery schopnosti je otázkou posúdenia každého individuálneho prípadu a nie je namieste akákoľvek paušalizácia s jednoduchým odkazom na normy verejného práva.

Miera poklesu schopnosti dosahovať príjem, priznanie invalidného dôchodku ako aj iných dávok kompenzujúcich ťažké zdravotné postihnutie, má vplyv na určenie výšky výživného povinnej osoby, nie však na jej samotnú existenciu. Samotným priznaním invalidného dôchodku a kompenzačných príspevkov nezaniká vyživovacia povinnosť rodičov k deťom. Konštrukcia sociálnych platieb (dôchodkov, dávok, prípadne služieb v širokom slova zmysle) objektívne nemôže zohľadňovať všetky individuálne pomery oprávneného príjemcu.

⁶⁷ PAVELKOVÁ, B.: *Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Komentár. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 389.

⁶⁸ Nález Ústavného súdu ČR, spis. zn. I. ÚS 2306/12 zo dňa 13.03.2013.

⁶⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 4Cdo/20/2020 zo dňa 21. 10. 2020: „Aj keď sa možno stotožniť s názorom sťažovateľky, že priznanie a vyplácanie invalidného, dôchodku samo osebe nespôsobuje zánik vyživovacej povinnosti rodiča k dieťaťu, v prejednávanej veci krajský súd zrušil vyživovaciu povinnosť z dôvodu, že podľa jeho názoru celkový pokles vykonávať zárobkovú činnosť sťažovateľku neobmedzuje v takej miere, aby sa do pracovného pomeru začleniť vôbec nemohla.“

V praxi sa často stáva, že jeden z rodičov v dôsledku ťažkého zdravotného postihnutia dieťaťa prichádza o možnosť dosahovať príjem a zabezpečuje celodennú starostlivosť o takto postihnuté dieťaťa. Na druhej strane sa často stáva, že druhý rodič takúto rodinu opúšťa. Vždy je potrebné brať na zreteľ, že dieťa má právo podieľať sa na životnej úrovni rodičov (§ 62, ods. 2 ZR).

4.7 Dispozičný princíp a princíp oficiality pri rozhodovaní súdu o návrhu

Konanie o výživnom sa začína na návrh a ak zákon neustanovuje inak, možno ho začať aj bez návrhu (§ 23 ods.1 a 2 Civilného mimosporového poriadku). Ingerencia štátu je väčšia, autonómia vôle subjektov ustupuje, čo sa prejavuje v rozsahu uplatňovania dispozičného princípu a princípu oficiality. Princíp oficiality čo do začatia konania v sebe subsumuje verejný záujem štátu, spočívajúci v právno-ochrannej funkcii a v možnosti iniciovať konanie aj proti vôli účastníkov, ak si to vyžaduje ochrana subjektívnych práv a právom chránených záujmov. Ak je aj konanie začaté na základe návrhu nie je súd viazaný tým, čoho sa navrhovateľ domáha. V konaniach, ktoré je možné začať aj ex offo, je prelomená významná procesná zásada ne ultra petitem partium (§ 40 Civilného mimosporového poriadku).

Nie je dôvodné, aby súd ak návrhu vo veci výživného nevyhovie v celom rozsahu vo zvyšku návrh zamietal, keďže sa jedná o konanie, ktoré je možné začať aj bez návrhu, pričom v takýchto konaniach v zmysle článku 5 Civilného mimosporového poriadku je prelomená dispozičná zásada, ktorou je ovládané sporové konanie. Platí teda, že v konaniach podľa Civilného mimosporového poriadku, ktoré možno začať aj bez návrhu, súd nie je viazaný návrhom účastníkov, teda nie je vo veciach starostlivosti súdu o maloletých viazaný ani navrhovanou výškou výživného. Výrok preto nemá obsahovať zamietajúci výrok, keďže z výroku samého rozhodnutia je zrejmé, či súd rozhodol odlišne od petitu uvedeného v návrhu na začatie konania. Výrok o zamietnutí návrhu je preto nadbytočný, nesprávny.

5 METODIKA VÝPOČTU VÝŽIVNÉHO V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Metodika výpočtu výživného v Slovenskej republike vychádza z premisy, že výška výživného rodičov k deťom by mala byť v skutkovo obdobných prípadoch obdobná, bez ohľadu na skutočnosť, ktorý súd a v ktorom regióne o výške výživného rozhoduje. Z možných spôsobov objektivizácie výživného bol ako najvyhovujúcejší spôsob stanovený výpočet pevným percentom, v závislosti od výšky príjmu rodiča, životnej etapy dieťaťa a celkového počtu vyživovacích povinností rodiča. Uvedené skutočnosti sú premietnuté do tabuľky, ktorá má výlučne odporúčací charakter.

Tabuľka pre výpočet výživného rodičov k deťom v Slovenskej republike:

5.1 Postup pre využitie tabuľky

Pre určenie správnej výšky vyživovacej povinnosti je nevyhnutné tabuľku používať nasledujúcim spôsobom v uvedenom poradí:

1. určenie čistého príjmu povinného rodiča
2. priradenie životnej etapy dieťaťa
3. zohľadnenie počtu vyživovacích povinností rodiča
4. zohľadnenie miery starostlivosti o dieťaťa a styku s dieťaťom

Etapa života dieťaťa	vek dieťaťa (zvyčajne)	1 dieťa	2 deti	3 deti	4 deti
predškolský vek	0 - 5	18 %	12 %	9 %	8 %
prvý stupeň základnej školy	6 - 9	20 %	14 %	11 %	10 %
druhý stupeň základnej školy	10 - 14	22 %	16 %	13 %	11 %
stredná škola	15 - 18	24 %	18 %	15 %	13 %
vysoká škola	19 a viac	26 %	20 %	17 %	15 %

1. Určenie čistého príjmu povinného

Prvým z krokov je určenie čistého príjmu rodiča, ktorého vyživovacia povinnosť sa bude vyčíslávať. Vyživovaciu povinnosť majú zásadne obaja rodičia. Rôzna však môže byť jej podoba, respektíve forma (napr. osobnou starostlivosťou a zabezpečením potrieb malého dieťaťa) a jej konkrétna výška.

Zamestnanci

Čistým príjmom sa pri práci s tabuľkou rozumie čistá mzda, t. j. hrubá mzda po odpočítaní zálohy na daň z príjmov fyzických osôb, a odvody na poisťovne do Sociálnej poisťovne a zdravotnej poisťovne. Do príjmu patria aj príplatky za prácu nadčas, vo sviatok, v sťaženom a zdraví škodlivom prostredí a v noci, osobné ohodnotenie, prémie, odmeny, odmena za pracovnú pohotovosť.

Ďalej je potrebné spravidla zahrnúť aj všetky ďalšie príjmy, ktoré povinnému môžu prichádzať z iných zdrojov, ako sú napríklad výsluhové dôchodky, príjmy z prenájmu, odmeny z autorských práv a ďalšie zdaniteľné príjmy. Taktiež sa do príjmu započítavajú vybrané sociálne dávky, napríklad dávky nemocenského poistenia, peňažná pomoc v materstve, rodičovský príspevok, opatrovateľský príspevok, odmena platená osobe zabezpečujúcej starostlivosť z príspevku na starostlivosť, starobný, sirotsky, vdovský a vdovecký a invalidný dôchodok alebo príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa.

Počas roka môžu nastať rôzne výkyvy v jednotlivých mesiacoch, a preto je potrebné vyhodnocovať obdobie aspoň 12 mesiacov, najlepšie 18 mesiacov, a z nich urobiť priemer. Spočítajú sa teda čiastky čistého príjmu za každý jednotlivý mesiac a následne sa táto čiastka vydělí počtom mesiacov. So získaným priemerom sa ďalej pracuje.

Podnikatelia

V prípade samostatne zárobkovo činných osôb je situácia špecifická. Je vhodné podotknúť, že hrubý fakturovaný príjem nie je možné stotožňovať s príjmom osoby. Tabuľku je možné v týchto prípadoch primerane použiť len za predpokladu, že je možné z dostupných dokladov aspoň rámcovo určiť priemerný čistý mesačný príjem takej osoby.

Pri podnikateľoch je potrebné rozlišovať, či ide o fyzickú osobu oprávnenú podnikáť alebo spoločnosť s ručením obmedzeným alebo akciovú spoločnosť, v ktorých by mal rodič nejakú majetkovú účasť či funkciu. Na účely získania listín preukazujúcich ich príjem je potrebné si živnostníkov a spoločnosti označovať ako účtovné jednotky. Súdy primárne žiadajú ku konaniu doložiť daňové priznanie za rok predchádzajúci roku, v ktorom bol podaný na súd návrh vo veci výživného. Dôležitým, čo si treba v daňových priznaniach všimnúť na účely určenia príjmu je to, aké mal daňový subjekt zaevidované nie len príjmy ale i výdavky a dopytovať sa, čo všetko je vo výdavkoch zahrnuté, ďalej si treba všimnúť základ dane a daň na úhradu, či je tu daňový preplatok resp. nedoplatok. Výšku výdavkov za posudzovaný zdaňovací rok je vhodné v prípade potreby porovnať aj s výdavkami za rok predchádzajúci posudzovanému zdaňovaciemu roku. Pri spoločnostiach ako je

spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť je potrebné, pokiaľ sa rodičia na výške výživného nedohodnú, žiadať doložiť aj u daňového subjektu účtujúceho v podvojnóm účtovníctve: peňažný denník a hlavnú knihu a u daňového subjektu účtujúceho v sústave jednoduchého účtovníctva: peňažný denník, hlavnú knihu, knihu pohľadávok, knihu záväzkov, pomocné knihy (ak je ich vedenie potrebné), ďalej súvahu a výsledovku. Súdy z listín skúmajú zostatky na účtoch ku koncu posudzovaného kalendárneho roku a predchádzajúceho kalendárneho roku. Podrobnejšie sa tomu venuje kapitola 3.2 Metodiky.

Rovnako pre súd má výpovednú hodnotu aj zistenie ohľadom nerozdeleného zisku. Nerozdelený zisk predstavuje zisky z bežných a minulých rokov, ktoré neboli prevedené na prebytočný účet alebo distribuované ako dividendy akcionárom. V rámci súdnej praxe sa totiž zvyšuje počet prípadov, kedy si rodič úmyselne nevypláca zisk z firmy, kumuluje si na firemnom účte finančné prostriedky a čerpá ich na chod osobného bežného života. Pritom výška nevyplateného zisku tiež ovplyvňuje posudzovanie majetkovej bonity rodiča ako podnikateľa. Pri príjmoch podnikateľov treba osobitne vyhodnocovať aj ich vozové parky v rámci firiem, lebo ku každému vozidlu sa vzťahuje minimálne zákonná poisťka, často aj havarijná poisťka, resp. leasingové splátky v spojení s tým, koľko motorových vozidiel je na firmu zaevidovaných. Je bežné, že podnikateľ má jedno motorové vozidlo, ktoré užíva čisto na súkromné účely, pritom všetky výdavky naň hradí z firemných prostriedkov.

Pokiaľ sa súdu nepodarí vôbec určiť príjem a rodičia sa nedohodli, súd si ustáli potencionálny príjem pre povinného rodiča. Bližšie sa otázke potencionálneho príjmu venuje kapitola 3.2.3 Metodiky,

2. Životná etapa dieťaťa

Ďalším krokom je zaradenie dieťaťa do príslušnej životnej etapy (t. j. príslušného riadku v tabuľke). Tá je primárne daná stupňom vzdelania. Vek dieťaťa je len orientačný. Pokiaľ napríklad sedemročné dieťa chodí do predškolského zariadenia, alebo využilo možnosť odkladu školskej dochádzky, spadá do 1. životnej etapy.

3. Počet vyživovacích povinností rodiča

Ďalej je nevyhnutné zohľadniť počet vyživovacích povinností rodiča voči všetkým jeho deťom (bez ohľadu na to, či a v akom rozsahu sa o ne prípadne stará, či s nimi žije v spoločnej domácnosti). To znamená, že sa určí, koľko má rodič detí, voči ktorým stále má vyživovaciu povinnosť (a všeobecne trvá, dokiaľ nie je dieťa schopné samostatne sa živiť). Započítava sa aj dieťa, ktorého výživné sa vyčísľuje. Prípadné vyživovacie povinnosti voči iným príbuzným osobám sa nezohľadňujú. Teraz sa môžu stretnúť príslušný riadok životnej etapy dieťaťa s príslušným stĺpcom počtu vyživovacích povinností. Pretnutím sa týchto hľadísk v tabuľke dôjde k určeniu podielu z priemerného čistého mesačného príjmu vyjadreného v percentách.

4. Miera starostlivosti a styku s dieťaťom

Potom je potrebné zohľadniť aj mieru starostlivosti o dieťa, respektíve aj styk s ním. Rozhodujúce by pri tom nemalo byť označenie typu osobnej starostlivosti, ale skôr to, v akej miere sa rodič, ktorého vyživovacia povinnosť voči dieťaťu je riešená, o dieťa reálne stará a obstaráva jeho obvyklé potreby. S vyššou mierou faktického zapojenia rodiča sa ním poskytovaná čiastka výživného znižuje. Ako už bolo uvedené vyššie, vyživovaciu povinnosť majú obaja rodičia, rozsah a formu ich zapojenia do obstarávania obvyklých potrieb dieťaťa je vhodné vyjasniť materiálne u každého z nich, a to opäť bez ohľadu na formálne označenia formy starostlivosti a rozsah styku. Ak sa robí konkrétny výpočet výšky výživného u oboch rodičov, čo je relevantné najmä v prípade striedavej starostlivosti a výhradnej osobnej starostlivosti jedného rodiča s rozšíreným stykom druhého z rodičov, je možné po uskutočnení tohto výpočtu so zohľadnením rozsahu zapojenia každého z rodičov zvážiť v rámci mimosúdnej dohody určité zjednodušenie. Podľa neho by pre účely fakтической realizácie mohol byť určený len rozdiel medzi čiastkami výživného vyčísleného pre jednotlivých rodičov, a nemuselo tak dochádzať k permanentnému presunu rovnakých čiastok. Ako pomocné kritérium pre určenie miery zapojenia je možné využiť počet dní v mesiaci, ktoré dieťa trávi s rodičom, ktorého vyživovacia povinnosť je riešená. Ak nie sú v priebehu roka alebo inak vymedzeného obdobia dni rovnomerne rozdelené, je možné pracovať s priemerným mesačným počtom dní.

Započítané by malo byť najmä také zapojenie rodiča v rámci starostlivosti a styku, ktoré je spojené typicky s celodenným pobytom dieťaťa u tohto rodiča (vrátane noci) a tiež s pravidelnou úhradou jeho obvyklých potrieb pri starostlivosti a styku (napríklad oblečenie, platby v škole za stravovanie a pravidelné školské a záujmové aktivity), nielen príležitostné výdavky (napríklad darčeky, návštevy kultúrnych zariadení a pod.).

Rozsah zapojenia spravidla nebude nijak zohľadňovaný v situácii, keď je rodičovi, ktorý nemá dieťa v starostlivosti, určený styk s dieťaťom v úplne minimálnom rozsahu (napr. 3 dni v mesiaci). Započítavaný by spravidla nemal byť ani relatívne široko upravený styk, pokiaľ všetky obvyklé potreby aj naďalej zabezpečuje rodič, ktorý má dieťa v starostlivosti. Mala by vždy byť rešpektovaná konkrétna životná situácia rodiča aj dieťaťa a dôvody, pre ktorý bol zvolený určitý model starostlivosti o dieťa (napr. vzhľadom k nízkemu veku dieťaťa či jeho zdravotnému stavu voľba iného ako celodenného pobytu a pod.).

Zohľadňovanie miery starostlivosti a styku nemôže predstavovať len mechanický prepočet dní strávených s rodičom, ktorého vyživovacia povinnosť je riešená. Pokiaľ sa zistí, že počet dní strávených s rodičom, nezodpovedá ani rámcovej miere, v akej sa tento rodič reálne podieľa na obstarávaní obvyklých potrieb dieťaťa, nemal by sa prepočet podľa počtu dní vôbec použiť. V takom prípade by sa skôr malo prihliadať k reálnemu podielu rodiča na obstarávaní obvyklých potrieb dieťaťa.

V prípade viacerých detí je potrebné výpočet urobiť vo vzťahu ku každému dieťaťu samostatne.

5.2 Limity využitia metodiky

Metodika pre výpočet výživného rodičov k deťom má vo vzťahu k zákonnej právnej úprave výlučne odporúčací charakter, nemožno ju bez ďalšieho používať na všetky prípady, v ktorých súd rozhoduje o určení výživného. Rovnako ju nemožno použiť bez toho, aby súd riadne zistil skutkový stav vo vzťahu k jednotlivým zákonným kritériám pre určenie vyživovacej povinnosti. Ďalšie limity využitia tabuľky možno definovať nasledovne:

1. Tabuľka je určená pre štandardné, obvyklé prípady, kedy odôvodnené potreby oprávneného budú zodpovedať potrebám, ktoré by sme mohli označiť ako bežné, najmä vzhľadom na vek a zdravotný stav dieťaťa.
2. Tabuľka vychádza výlučne z príjmov povinného, nezohľadňuje napr. jeho majetkové pomery, ktoré môžu mať významný vplyv na určenie výšky vyživovacej povinnosti; nezohľadňuje okolnosti, ktoré môžu mať vplyv na jeho životnú úroveň (zabezpečovanie životnej úrovne partnerom/manželom povinného rodiča) a pod.
3. Tabuľka je nastavená k orientačnému určeniu výšky výživného z jednoducho zistiteľnej výšky reálne alebo potenciálne dosahovaného príjmu povinného rodiča.
4. Tabuľka nemusí byť bez ďalšieho využiteľná v prípade rodičov s nadštandardnými príjmami.
5. Tabuľka je určená pre prípady, keď má povinný rodič voči svojim deťom maximálne 4 vyživovacie povinnosti. Zároveň tabuľka nezohľadňuje existenciu vyživovacích povinností, ktoré môže mať rodič v rôznej miere voči iným osobám.
6. Aj keď tabuľka pracuje s rozčlenením do životných etáp dieťaťa, malo by byť rešpektované, že potreby dieťaťa s vekom všeobecne neustále rastú.

5.3 Prehľad z rozhodovacej činnosti odvolacích súdov vo veciach výživného

Záveru metodického príručky ohľadom určenia konkrétnej percentuálnej výšky používanej pri výpočte výživného sú výsledkom komparácie odôvodnení rozhodnutí odvolacích súdov vo veciach výživného a následného zovšeobecnenia zistených údajov.

Zdrojom čerpania boli rozhodnutia krajských súdov rozhodujúcich v jednotlivých častiach Slovenskej republiky (viď tabuľka nižšie).

Z rozhodnutí odvolacích súdov je možné vyvodiť, že sudy dôkladne zohľadňovali konkrétne osobitosti prípadu, neboli len počtármi (*index non calculat*).

Primárne bol život dieťaťa rozdelený na päť etáp, k jednotlivým etapám boli zadané konkrétne obdobia a pridelené vekové hranice (predškolský vek: 0-5 rokov, prvý stupeň základnej školy: 6-9 rokov, druhý stupeň základnej školy: 10 -14 rokov, stredná škola: 15-18 rokov, vysoká škola: 19 a viac rokov).

V ďalšom kroku porovnávania rozhodnutí sa prihliadalo aj na počet vyživovacích povinností zo strany povinného rodiča.

Etapa života dieťaťa	vek dieťaťa zvyčajne	povinný má len 1 vyživovacia povinnosť	povinný má 1 ďalšiu vyživovaciu povinnosť, spolu 2	povinný má 2 ďalšie vyživovacie povinnosti, spolu 3	povinný má 3 ďalšie vyživovacie povinnosti, spolu 4
predškolský vek	0-6	navrhované 18 % KS TT 26CoP/60/21-22 % KS TT 11CoP/95/21-25 % KS NR 25CoP/29/22-20 % KS PO 4CoP/42/22-21 % KS NR 12CoP/51/22-17 %	navrhované 12 % KS KE 8CoP/115/22-10 % KS BA 20CoP/71/20-11 % KS PO 8CoP/5/22-12 % KS KE 8CoP/2/22-14 % KS TN 17CoP/55/22-13 %	navrhované 9 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie	navrhované 8 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie
prvý stupeň základnej školy	6-9	navrhované 20 % KS KE 7CoP/104/20-14 % KS ZA 10CoP/53/22-18 % KS ZA 7CoP/22/22-15 % KS ZA 8CoP/10/22-17 % KS NR 8CoP/3/22-15 % KS PO 24CoP/ 22/22-23 %	navrhované 14 % KS BA 20CoP/138/20-18 % KS BA 11CoP/170/19-15 % KS PO 8CoP/5/22-14 % KS ZA 9CoP/36/22-16 % KS PO 4CoP/66/22-12 %	navrhované 11 % KS PO 21CoP/27/22-10 %	navrhované 10 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie
druhý stupeň základnej školy	10-15	navrhované 22 % KS KE 8CoP/67/21-12 % KS TT 23CoP/35/22-14 % KS BA 20CoP/63/21-17 % KS KE 8CoP/92/22-28 % KS TT 26CoP/60/22-21 %	navrhované 16 % KS KE 7CoP/27/22-10 % KS NR 6CoP/37/21-12 % KS BB 17CoP/3/21-10 % KS TN 17CoP/47/22-14 % KS ZA 9CoP/36/22-14 %	navrhované 13 % KS PO 21CoP/27/22-14 % KS PO 21CoP/27/22-11 %	navrhované 11 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie

stredná škola	15-19	navrhované 24 % KS TT 26CoP/82/22-22 % KS TT 11CoP/91/21-25 % KS PO 21CoP/116/21-18 % KS BB 17CoP/4/22-25 % KS KE 7CoP/12/22-15 %	navrhované 18 % KS TT 11CoP/47/22-14 % KS TT 23CoP/35/22-20 % KS TN 17CoP/47/22-15 % KS TT 26CoP/47/22-14 % KS KE 8CoP/2/22-17 % KS BA 11CoP/368/20-17 % KS BB 15CoP/57/22-20 %	navrhované 15 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie	navrhované 13 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie
vysoká škola	18 a viac	navrhované 26 % KS PO 21CoP/124/21-30 % KS PO 24CoP/120/21-28 % KS TN 5CoP/ 61/22-17 %	navrhované 18 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie	navrhované 17 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie	navrhované 15 % nepodarilo sa nájsť žiadne rozhodnutie

5.4 Príklady výpočtu výživného podľa tabuľky

PRÍKLAD 1

Deti vo veku 6 a 12 rokov sú zverené do výlučnej starostlivosti matky. Otec, ako povinný rodič, má ako zamestnanec čistý príjem 1 400 €. Styk je upravený nasledovne: 2 víkendy v mesiaci deti trávia s otcom.

Výpočet výživného:

Výška výživného podľa tabuľky:

- dieťa 6 rokov – 14 % z 1400 € = 196 €
- dieťa 12 rokov – 16 % z 1400 € = 224 €

Kontrola: výživné na obe deti by malo byť vo výške 30 % z čistej mzdy povinného rodiča, t.j. 420 € (196+224=420 €).

Styk je nastavený úzko, nemá vplyv na výšku vyživovacej povinnosti.

Príjem otca umožňuje určenie výšky výživného podľa tabuľky.

PRÍKLAD 2

Deti vo veku 6 a 12 rokov sú zverené do výlučnej starostlivosti otca. Matka ako povinný rodič, má ako zamestnanec čistý príjem 1 400 €.

Styk je upravený nasledovne: 2 víkendy v mesiaci deti trávajú s povinným rodičom.

Obe deti majú bezlepkovú diétu, náklady na bezlepkovú diétu pre 6-ročné dieťa sú vo výške 110 € mesačne, na 12-ročné dieťa vo výške 125 € mesačne.

Ostatné náklady na pre 6-ročné dieťa vo výške 320 € mesačne, ostatné náklady na pre 12-ročné dieťa, vo výške 380 € mesačne.

Celkové náklady na odôvodnené potreby pre 6-ročné dieťa sú vo výške 430 €.

Celkové náklady na odôvodnené potreby pre 12-ročné dieťa sú vo výške 505 €.

Výpočet výživného:

Výška výživného podľa tabuľky:

- dieťa 6 rokov – 14 % z 1400 € = 196 €
- dieťa 12 rokov – 16 % z 1400 € = 224 €

Ale výška výživného podľa odôvodnených potrieb by mala byť (vychádzame z toho, že otec má porovnateľný príjem):

- dieťa 6 rokov – 215 € (1/2 z celkových nákladov na odôvodnené potreby)
- dieťa 12 rokov – 252,50 € (1/2 z celkových nákladov na odôvodnené potreby)

Styk je nastavený úzko, nemá vplyv na výšku vyživovacej povinnosti.

Tabuľku nie je možné využiť, výživné by malo byť určené podľa odôvodnených potrieb dieťaťa, tiež podľa možností, schopností a majetkových pomerov rodičov.

PRÍKLAD 3

Dieťa vo veku 16 rokov je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím (miera funkčnej poruchy je stanovená na 70 %), je zverené do výlučnej starostlivosti otca. Dieťa je ležiacim pacientom, nie je schopné žiadnym spôsobom sa pripravovať na budúce povolanie, je odkázané na celodennú starostlivosť otca. Otec nie je schopný z dôvodu osobnej starostlivosti o dieťa pracovať, poberá opatrovateľský príspevok vo výške 550 €. Matka má čistý príjem vo výške 1 000 € mesačne. Odôvodnené potreby dieťaťa sú vyčíslené na sumu 600 € mesačne.

Výpočet výživného:

Výška výživného podľa tabuľky:

- dieťa 16 rokov – 24 % z 1000 € = 240 €

Tabuľku nie je možné využiť, výživné by malo byť určené podľa odôvodnených potrieb dieťaťa, rozdeliť medzi rodičov podľa ich možností, schopností, majetkových pomerov a miery osobnej starostlivosti o dieťa.

PRÍKLAD 4

Deti vo veku 7, 10 a 15 rokov sú zverené do výlučnej starostlivosti matky, ktorá má čistý mesačný príjem vo výške 700 €. Otec je spoločníkom a konateľom vo viacerých obchodných spoločnostiach, výšku príjmu v konaní nepreukázal. Súd preto pri stanovení príjmu postupoval podľa ustanovenia § 63 ods. 4 ZR (výška životného minima pre jednu plnoletú osobu od 01.07.2023 predstavuje sumu 178,92 €) a výšku príjmu povinného rodiča stanovil na 3 578,40 €. Odôvodnené potreby dieťaťa vo veku 7 rokov sú vyčíslené na sumu 350 € mesačne, na dieťa vo veku 10 rokov na sumu 400 € mesačne a na dieťa vo veku 15 rokov na sumu 450 € mesačne.

Výpočet výživného:

Výška výživného podľa tabuľky:

- dieťa 7 rokov – 11 % z 3 578,40 € = 393,60 €
- dieťa 10 rokov – 13 % z 3 578,40 € = 465,20 €
- dieťa 15 rokov – 15 % z 3 578,40 € = 536,80 €

Príjem povinného rodiča umožňuje určenie výšky výživného podľa tabuľky. V prípade, ak to schopnosti možnosti a majetkové pomery povinného rodiča umožňujú, je na zvážení súdu vychádzajúc z konkrétnych skutkových okolností prípadu, aby prípadne vyhodnotil ako odôvodnené potreby aj tvorbu úspor. Výživné tak môže potom pozostávať z bežného výživného na pokrytie preukázaných odôvodnených potrieb a úspor.

PRÍKLAD 5

Dieťa vo veku 19 rokov, študent vysokej školy, navrhuje, aby súd určil povinnému rodičovi výživné vo výške 500 € mesačne. Povinný rodič iné vyživovacie povinnosti nemá. Povinný rodič je momentálne zamestnaný v spoločnosti, ktorá sa zaoberá donáškou jedla, jeho čistý mesačný príjem je 700 € (asi 6 mesiacov). Povinný rodič má vysokoškolské vzdelanie ekonomického zamerania, 20 rokov skúsenosti v bankovníctve a jeho mesačný príjem v predošlom zamestnaní bol 2 200 € mesačne. Súd dokazovaním ustálil, že povinný rodič nemá žiadane zdravotné obmedzenie, ktoré by mu bránilo vykonávať prácu, ktorá by zodpovedala jeho možnostiam a schopnostiam (vzdelanie, prax, zdravotný stav a pod.) a preto pri určovaní výživného vychádzal z ustanovenia § 75 ods. 1 ZR (princíp potenciality príjmov) a ustálil jeho čistý príjem na sumu 2 200 € mesačne.

Výpočet výživného:

Výška výživného podľa tabuľky:

- dieťa 19 rokov – 26 % z 2 200 € = 572 €

Keďže oprávnený žiada výživné vo výške nižšej ako je výživné podľa tabuľky, súd prizná výživné vo výške 500 €, ktoré pokrýva odôvodnené potreby oprávneného.

V prípade, ak to schopnosti možnosti a majetkové pomery povinného rodiča umožňujú, je na zvážení súdu vychádzajúc z konkrétnych skutkových okolností prípadu, aby prípadne vyhodnotil ako odôvodnené potreby aj tvorbu úspor. Výživné tak môže potom pozostávať z bežného výživného na pokrytie preukázaných odôvodnených potrieb a úspor.

PRÍKLAD 6

Maloleté deti vo veku 6 mesiacov, 4 roky, 8 rokov a 11 rokov sú zverené do výlučnej starostlivosti otca, ktorý poberá rodičovský príspevok vo výške 345,20 € a prídavok na deti vo výške 240 € mesačne. Matka má čistý mesačný príjem vo výške 900 €, ale u zamestnávateľa si neuplatňuje daňový bonus (v súčasnosti 140 €/mesiac/dieťa) bez toho, aby mala na to objektívny dôvod.

Výpočet výživného:

Súd do príjmu matky započíta aj daňový bonus vo výške 4x140 € mesačne, t.j. 560 € mesačne, pokiaľ matka nepreukázal objektívny dôvod, pre ktorý si daňový bonus na deti neuplatnila. Čistý mesačný príjem matky pre účely výpočtu výživného tak tvorí suma vo výške 1 460 € mesačne.

Výška výživného podľa tabuľky:

- dieťa 6 mesiacov – 8 % z 1 460 € = 116,80 €
- dieťa 4 roky – 8 % z 1 460 € = 116,80 €
- dieťa 8 rokov – 10 % z 1 460 € = 146 €
- dieťa 11 rokov – 11 % z 1 460 € = 160,60 €

Príjem povinného rodiča umožňuje určenie výšky výživného podľa tabuľky.

6 KOMPARÁCIA

Pre úplnosť a možnosť porovnania sú súčasťou metodiky aj informácie o spôsobe určenia výživného v iných európskych krajinách, ktoré taktiež využívajú pre stanovenie výšky výživného tabuľky.

6.1 Nemecko – tzv. Düsseldorfské tabuľky

Nemecko je rozdelené na viacero územných častí, ale v každom sa medzi základné súdne konania zaraďuje aj rozhodovanie o výživnom na deti, či už maloleté alebo plnoleté. Nemecké súdy používajú v rámci súdnej praxe ako dlhoročnú aplikovateľnú pomôcku tzv. Düsseldorfské tabuľky. Tieto slúžia ako pomocné vodítko pre výpočet výživného, najmä výživného na mal. deti. Do praxe boli prvý krát zavedené v prvotnej podobe v roku 1962 Vyšším regionálnym súdom v Düsseldorfe, postupne boli upravované, ale ako pomôcka slúži sudcom v Nemecku už vyše 50 rokov. Düsseldorfské tabuľky nemajú právnu silu, nie sú právne záväzné. Je to iba usmernenie alebo odporúčanie pre výpočet výživného na dieťa. Düsseldorfské tabuľky doposiaľ vydáva Vrchný zemský súd spolkovej krajiny Severné Porýnie – Vestfálsko a vychádzajú z nej súdy v celom Nemecku. Tabuľka Düsseldorfu sa oproti pôvodným tabuľkám z minulosti od roku 2020 rozšírila o ďalších päť príjmových skupín až do čistého príjmu 11 000 € mesačne, pôvodne to bolo len po príjme vo výške 5 501 €. Posledná upravovaná tabuľka ohľadom výšky výživného je platná pre obdobie od 01.01.2023.⁷⁰ Zmena v sumách bola zrealizovaná v dôsledku piatej vyhlášky, ktorou sa menila vyhláška o minimálnom výživnom z 30.11.2022. V Nemecku v rámci právnej úpravy majú priamo v §1610 ods. 2 BGB vymedzené, že „výživné má pokrývať náklady na bývanie a náklady na primeranú prípravu na povolanie, t. j. náklady na vzdelávanie.“ Minimálne výživné sa v Nemecku zvýšilo od 01.01.2023: a) pre deti do 5 rokov o 41 €, t. j. na 437 €, b) pre deti vo veku od 6 do 11 rokov o 47 €, t. j. na 502 € a c) pre deti vo veku od 12 do 17 rokov o 55 €, t. j. na dostali 588 € a okrem toho sa pre deti vo veku 5 a viac rokov o 18 € sa zvýšila aj požadovaná sadzba.

Pri určovaní výšky výživného v Nemecku sa za použitia Düsseldorfských tabuliek dodržiava niekoľko základných krokov. Sumy zverejnené v tabuľke predstavujú nárok dieťaťa na výživu, ale nejde o skutočne platené sumy zo strany povinného rodiča. Všeobecne platí, že prídavok na dieťa pripadajúci na príslušné dieťa sa započítava s tabuľkovým výživným (požiadavka) podľa § 1612b BGB. Povinný rodič je oprávnený žiadať zníženie sumy výživného v tabuľke o prídavky na deti. Pri maloletých deťoch môže žiadať o odpočet polovice sumy rodinných prídavkov a pri plnoletom dieťati o celú výšku rodinných prídavkov z dôvodu, že prídavok na dieťa patrí obom rodičom a jeho účelom je zabezpečiť životné minimum dieťaťa. Pokiaľ povinný rodič dieťa u seba nemá, práve svojou polovicou rodinných prídavkov sa na výžive dieťaťa podieľa. V roku 2023 sú prídavky

⁷⁰ <https://www.unterhalt.net/duesseldorfer-tabelle>

na každé dieťa v Nemecku jednotne v sume 250,00 € mesačne. Taktiež je potrebné ustáliť výšku čistého príjmu povinného rodiča a automaticky odpočítať 5 % na výdavky súvisiace s prácou.

Düsseldorfské tabuľky platné od 01.01.2023:

	Čistý príjem povinného rodiča	Vek dieťaťa v rokoch (§ 1612 a ods. 1 BGB)				%	Celková výška výživného povinného rodiča
		0 - 5	6 - 11	12 - 17	od 18		
mena: euro							
1.	do 1 900	437	502	588	628	100	1 120/1 370
2.	1 901 - 2 300	459	528	618	660	105	1 650
3.	2 301 - 2 700	481	553	647	691	110	1 750
4.	2 701 - 3 100	503	578	677	723	115	1 850
5.	3 101 - 3 500	525	603	706	754	120	1 950
6.	3 501 - 3 900	560	643	753	804	128	2 050
7.	3 901 - 4 300	595	683	800	855	136	2 150
8.	4 301 - 4 700	630	723	847	905	144	2 250
9.	4 701 - 5 100	665	764	894	955	152	2 350
10.	5 101 - 5 500	700	804	941	1 005	160	2 450
11.	5 501 - 6 200	735	844	988	1 056	168	2 750
12.	6 201 - 7 000	770	884	1 035	1 106	176	3 150
13.	7 001 - 8 000	805	924	1 082	1 156	184	3 650
14.	8 001 - 9 500	840	964	1 129	1 206	192	4 250
15.	9 501 - 11 000	874	1 004	1 176	1 256	200	4 950

Tabuľka zobrazuje potrebu mesačných nákladov na základe dvoch závislých osôb bez ohľadu na postavenie.

Ak je počet závislých osôb väčší/menší, môže byť vhodné zníženie alebo pridanie zatriedením do nižších/vyšších skupín. Aby sa pokryli minimálne potreby všetkých zúčastnených strán – vrátane manželského partnera, môže byť potrebné vykonať zníženie do najnižšej skupiny v tabuľkách. Ak ani potom nepostačuje disponibilný príjem, prednosť majú deti. V prípade potreby sa vykoná výpočet nedostatku medzi závislými osobami.

6.2 Rakúsko

Na území Rakúska sa pri určovaní výšky výživného na maloleté dieťa pre rodiča, ktorému nie je mal. dieťa zverené do starostlivosti, používa percentuálna metóda podobne ako v Nemecku Düsseldorfské tabuľky. Rovnako má metóda len odporúčací charakter, nie je upravená v žiadnom právnom predpise. Pokiaľ dieťa, ktoré sa pripravuje na svoje budúce povolanie, býva vo vlastnej domácnosti (napríklad študent vlastní byt), tak každý z rodičov je povinný prispievať na jeho výživu peňažnou sumou s prihliadnutím na vlastné schopnosti. Pri určovaní výživného sa vychádza rovnako ako na Slovensku z celkovej ekonomickej situácie a životnej úrovne rodičov.

Primárnu úlohu má príjem povinného rodiča a potreby dieťaťa, ktoré sa určujú percentuálnym podielom príjmu povinného rodiča. Konkrétna výška percentuálneho podielu príjmu povinného rodiča je rôzna, určuje sa podľa kritérií veku dieťaťa, príjmu rodiča a aj iných existujúcich vyživovacích povinností rodiča. Každoročne sa určuje hranica životného minima maloletého dieťaťa pre obdobie od 01.07. bežného roka do 30.06. nasledujúceho roka, čo predstavuje vždy minimálnu výšku výživného, pod ktorú by sa pri určovaní výživného nemalo ísť. Pre Rakúsko je typické, že je nastavená horná hranica výživného označovaná ako tzv. luxusný limit výživného, pokiaľ nie sú osobitné okolnosti prípadu, ktoré by odôvodňovali prekročiť hranicu luxusu.

Výška hornej hranice výživného za bežných životných podmienok predstavuje 2 až 2,5 násobok určeného výživného podľa rakúskych tabuliek. U detí vo veku do 10 rokov sa pohybuje „luxusný limit“ vo výške 2 násobku určeného výživného (rozhodnutie NS Rakúska zo dňa 01.09.2010, sp. zn. 6 Ob 127/10k; rozhodnutie NS Rakúska zo dňa 14.09.2010, sp. zn. 1 Ob 109/10a).

V Rakúsku na pomoc výpočtu výživného slúži pre rodičov aj kalkulačka výživného Rakúskeho združenia pre starostlivosť o mládež, zverejnená na internetovej stránke: <http://www.jugendwohlfahrt.at/>. Na výpočet peňažného výživného boli v rakúskej judikatúre zaužívané percentuálne podiely, ktoré sú aktuálne počítané z mesačného čistého príjmu povinného rodiča v nasledovných výškach:⁷¹

Vek dieťaťa	Percento
0 až 6 rokov	16 %
6 až 10 rokov	18 %
10 až 15 rokov	20 %
od 15 rokov	22 %

⁷¹ [Berechnung der Unterhaltshöhe \(Alimente\) \(oesterreich.gv.at\)](http://www.jugendwohlfahrt.at/).

Pokiaľ má povinný rodič dve a viac vyživovacích povinností, tak sa z vyššie uvedených percentuálnych súm odpočítajú percentá: a) na každé ďalšie dieťa mladšie ako 10 rokov sa znižuje o 1 %, b) na každé ďalšie dieťa staršie ako 10 rokov sa znižuje o 2 %.⁷²

Zaujímavosťou v rakúskej judikatúre je zavádzanie tzv. vreckového pre deti bez ohľadu na to, že absentuje právna úprava. Deti nemajú síce zákonný nárok na vreckové, ale vo všeobecnosti sa vracia v Rakúsku myšlienka, že je v záujme finančného vzdelávania detí, aby sa učili s peniazmi hospodáriť. A práve na to slúži zaužívané vreckové. Výška vreckového musí byť primeraná veku dieťaťa, jeho schopnostiam hospodáriť s peniazmi, rovnako možnostiam a schopnostiam rodičom. Orientačne sa používajú tieto percentá:⁷³

Vek dieťaťa	percento
do 7 rokov	1 % z nároku na výživné
7 až 10 rokov	5 % z nároku na výživné
10 až 14 rokov	8 % z nároku na výživné
14 až 18 rokov	10 % z nároku na výživné

6.3 Švajčiarsko

Švajčiarsko má tiež svoje tzv. zürišské tabuľky o výdavkoch dieťaťa.⁷⁴ Výživné na dieťa je určené na pokrytie straty príjmu oprávneného rodiča, ktorý sa stará o dieťa. Nárok na výživné na dieťa existuje len za predpokladu, ak má starajúci sa rodič o dieťa počas svojho bežného pracovného času obmedzené možnosti pracovať.⁷⁵ Z toho potom vyplýva, že nárok na výživné neexistuje, ak dieťa navštevuje školu počas bežného pracovného času a rodič majúci dieťa v starostlivosti môže počas tohto času pracovať bez akýchkoľvek obmedzení. Akceptuje sa starostlivosť o dieťa do jeho 10 rokov a tým sa aj akceptuje pre rodiča možnosť pracovať na čiastočný úväzok. Po dovŕšení 16 rokov dieťaťa by mal rodič starajúci sa o dieťa pracovať už na plný úväzok, preto sa potom už aj výživné nepriznáva, ak nejde o nejaký osobný prípad.

Keď dieťa dovŕši 18 rokov, vyživovacia povinnosť dieťaťa zaniká. Výnimka je len situácia, ak dieťa ešte neukončilo odbornú prípravu a vtedy má dieťa nárok na výživné až do ukončenia počiatočnej odbornej prípravy. Výška výživného vyplácaného na plnoleté dieťa je primárne v rukách dieťaťa a povinného rodiča, len ak sa nedohodnú, je vec riešená cestou súdu. V súdnych konaniach súdy určujú tzv. životné minimum výživného pre každého rodiča, ktoré je však v každom kantóne Švajčiarska v inej výške. Do výdavkov na pokrytie minimálnych výdavkov na dieťa sa zaraďujú výdavky na nájomné, poistenie a dane.

⁷² Príklad výpočtu: Pri čistom príjme povinného rodiča 1200 € a výživnom na dve deti vo veku 5 rokov a 16 rokov: výživné na 5 ročné dieťa je 14 % (16 % - 2 % z dôvodu vyživovacej povinnosti voči ďalšiemu dieťaťu nad 10 rokov) = 168 €. Výživné na 16 ročné dieťa je 21 % (22 % - 1 % z dôvodu vyživovacej povinnosti voči inému dieťaťu mladšiemu ako 10 rokov) = 252 €. Teda povinný rodič má celkovo povinnosť platiť výživné 420 € mesačne na dve deti.

⁷³ [Taschengeld \(oesterreich.gv.at\)](https://www.taschengeld.oesterreich.gv.at).

⁷⁴ <https://www.familienleben.ch/kind/alleinerziehend/berechnung-alimente>

⁷⁵ [Betreuungsunterhalt § Infos, Voraussetzungen & Berechnung \(familienrechtsinfo.ch\)](https://www.betreuungsunterhalt.ch/Infos/Voraussetzungen/Berechnung)

Vo Švajčiarsku súd určuje výšku výživného na dieťa na základe špecifických potrieb dieťaťa, príjmu povinného rodiča, životných nákladov a možnosti byť zamestnaný zo strany starajúceho sa rodiča, životnej úrovne povinného rodiča. Najčastejšia uplatňovaná metóda výpočtu výživného v Švajčiarsku je na finančných zdrojoch platiteľa a preto sa asi 15 až 17 percent príjmu počíta pre jedno jediné dieťa, 25 až 27 percent pre dve deti a 30 až 35 percent pre tri deti. Výpočet je založený na tabuľkách [národného indexu spotrebiteľských cien Federálneho štatistického úradu](#).⁷⁶

Vzor zürišskej tabuľky

vek	%	Výška výživného (€)	Strop výživného
do 6 rokov		177	354 – 442,50
0-3roky			
3-6 rokov	16 %	226	452 – 565
6 až 10 rokov	18 %	291	582 – 727,50
10 až 15 rokov	20 %	334	668 – 835
Nad 15 rokov			
Do 19 rokov	22 %	392	784 – 980
Do 28 rokov		492	984 – 1230

6.4 Česká republika

Nezáväznú odporúčaciu tabuľku na výpočet výživného vytvorilo české ministerstvo spravodlivosti prvýkrát v roku 2010 s cieľom zjednotiť rozhodovaciu prax súdov v tejto otázke.

Využívanie odporúčených rozmedzí české ministerstvo po uplynutí 10 rokov aplikácie vyhodnotilo a v roku 2021 spracovalo *Analýzu využívání tzv. doporučující tabulky k určování výživného*.⁷⁷

Analýza sa podrobne venovala tomu, v akej výške je výživné v rozhodovacej praxi súdov určované a aké skutočnosti jeho výšku ovplyvňujú. Popri vplyve konkrétnych okolností (vek dieťaťa, výška príjmu povinného, počet vyživovacích povinností, miera zapojenia rodiča do výchovy a styku s dieťaťom) sa analýza tiež zaoberala širšími súvislosťami. Sú v nej predstavené a vyhodnotené štatistické údaje o štruktúre a výdajoch rôznych typov domácností a ich regionálne rozdiely. Zistené skutočnosti sú porovnávané s hodnotami odporúčacej tabuľky z roku 2010.

⁷⁶ [mietrechtspraxis/mp: Landesindex](#). Výživné na dieťa sa vypočíta tak, že vyživovací príspevok určený v poslednom rozsudku sa vynásobí indexovou úrovňou, výsledok sa vydelením úrovňou indexu v čase rozsudku o rozvode alebo rozluke. Príklad: 1 000 (udržiavací príspevok vo švajčiarskych frankoch) x 107,8 (index z novembra predchádzajúceho roka) = 107 800; Potom 107 800 : 102,4 (index v čase rozhodnutia o rozvode) = 1052,75 (výška nového výživného vo švajčiarskych frankoch)

⁷⁷ Materiál je dostupný na internetových stránkach Ministerstva spravodlivosti ČR

<https://www.justice.cz/web/msp/opatrovnicka-agenda>

Súčasťou analýzy bol návrh úprav odporúčanej tabuľky. Zohľadňuje sa v praxi dosahovaná výška výživného a prihliada sa aj k obdobným zahraničným pomôckam. Následne bola tabuľka uvedená pre širokú verejnosť tak, aby závery priblížila a súčasne uvádza, ako s novou odporúčajúcou tabuľkou pre určovanie výživného pracovať. Tabuľka umožňuje urobiť si rámcovú predstavu o zodpovedajúcej výške výživného. Tabuľka slúži len ako vodítko a neumožňuje zohľadňovať všetky zvláštnosti jednotlivého prípadu. Tabuľka však môže nepriamo pomôcť konsenzuálnemu a pokiaľ možno mimosúdneho riešeniu vecí ohľadom výživného na dieťa. Sú to predovšetkým rodičia, za účasti svojho dieťaťa s prihliadnutím na jeho vek a rozumové schopnosti, ktorí by sa mali na výške výživného dohodnúť. Rozhodovanie súdu o výživnom by malo nastúpiť až v krajnom prípade, pokiaľ rodičia nie sú schopní sa dohodnúť.

Nová česká tabuľka aplikovaná od r. 2022 stanovuje presné percento výšky výživného (%) z príjmu povinného, je rozdelená podľa počtu vyživovacích povinností povinného rodiča

Etapa	Vek dieťaťa	Ak je jedna vyživovacia povinnosť (1)	Ak má povinný jednu d'alšiu vyživovaciu povinnosť (1+1)	Ak má povinný d'alšie dve vyživovacie povinnosti (1+2)	Ak má povinný d'alšie tri vyživovacie povinnosti (1+3)
Predškolský vek	0 - 5	14 %	12 %	10 %	8 %
I. stupeň ZŠ	6 - 10	16 %	14 %	12 %	10 %
II. stupeň ZŠ	11 - 15	18 %	16 %	14 %	12 %
SŠ a vyššie vzdelávanie	16 a viac	20 %	18 %	16 %	14 %
Kontrolná suma		100 %	66 %	55 %	50 %
Nezdaniteľná suma	17 424	Pevná spodná hranica			

ZÁVER

Vyživovacia povinnosť je vyjadrením ekonomickej funkcie rodiny, ktorej účelom je zabezpečovať pre svojich členov uspokojovanie materiálnych potrieb, a je prejavom zásady solidarity, ktorou sú rodinnoprávne vzťahy ovládané. Vyživovacia povinnosť rodičov voči deťom je jednou z rodičovských kompetencií, ktorá pri rozchode môže eskalovať konflikt medzi rodičmi. Často neprimerané očakávania rodičov z jednej aj z druhej strany predlžujú súdne konania, čo nie je v prospech dieťaťa. Rýchlosť a predvídateľnosť súdnych rozhodnutí aj vo vecí výživného sú predpokladom naplňania najlepšieho záujmu dieťaťa.

Metodika napriek tomu, že je len odporúčacím materiálom má ambíciu zjednotiť rozhodovacia prax okresných aj krajských súdov pri vyživovacej povinnosti. Vznikla na základe platnej legislatívy a rozhodovacej činnosti odvolacích súdov.

V odbornej verejnosti bola dlhodobá požiadavka zaoberať sa touto úpravou a zvážiť možnosti, ktoré sú používané aj v niektorých okolitých krajinách, a zaviesť niektorú z foriem objektivizácie výživného (tzv. tabuľkové výživné), ktoré napomáha nielen zjednocovaniu súdnej praxe, ale aj môže napomôcť zníženiu súdivosti zo strany rodičov, ak budú mať reálnu predstavu o primeranej výške výživného na maloleté dieťa.

Táto Metodika v spojitosti s Metodikou participačné práva dieťaťa a Metodikou princípy a priebeh konania multidisciplinárneho prístupu súdu v rodinnoprávnej agende, ktoré vznikli v rámci Projektu, sú ďalším krokom k modernej justícii v rodinnoprávnej agende.